

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Christian Tvrzník

Spolupracující obviněný

Diplomová práce

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem „Spolupracující obviněný“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 99 330 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 30. 6. 2024

.....
Christian Tvrzník

Tímto bych rád poděkoval JUDr. Romanu Vicherkovi, Ph.D., za vedení mé diplomové práce, jeho ochotu, trpělivost a cenné rady, které mi při zpracování mé diplomové práce poskytl.

Obsah

Úvod	7
1 Organizovaný zločin.....	9
1.1 Právní úprava České republiky	9
1.2 Právní úprava Evropské unie	10
1.3 Právní úprava Organizace spojených národů.....	11
1.4 Boj s organizovaným zločinem.....	12
2 Spolupracující obviněný	14
2.1 Právní úprava	15
2.1.1 Trestní řád.....	15
2.1.2 Trestní zákoník	19
2.1.3 Novela zákonem č. 333/2020 Sb.	21
2.2 Četnost použití institutu	23
2.2.1 Krajské státní zastupitelství v Ostravě	25
2.2.2 Výzkum z roku 2018	27
2.2.3 Dílčí závěr k výzkumům četnosti institutu	28
2.3 Kolize zásad.....	29
2.3.1 Zásada legality.....	30
2.3.2 Zásada rovnosti zbraní.....	31
3 Zahraniční právní úpravy	33
3.1 Slovenská republika	33
3.2 Spojené státy americké	36
3.2.1 Plea bargaining	36
3.2.2 Cooperation agreements	37
3.2.3 Witness immunity.....	38
3.2.4 Dílčí závěr k právní úpravě USA	39
3.3 Itálie	40
3.3.1 Collaboratore di giustizia.....	41

3.3.2	Testimone di giustizia.....	44
3.3.3	Dílčí závěr k italské právní úpravě.....	45
4	Ochrana spolupracujícího obviněného	47
	Závěr	49
	Seznam použitých zdrojů.....	53
	Seznam grafů	59
	Abstrakt.....	60
	Abstract	61

Seznam použitých zkratk

ČR – Česká republika

KSZ – Krajské státní zastupitelství

SO – spolupracující obviněný

TP – trestný poriadok

TrZ – trestný zákon

TŘ – trestní řád

TZ – trestní zákoník

ÚS – Ústavní soud

USA – United States of America, Spojené státy americké

Úvod

Předkládaná diplomová práce se zaměřuje na institut spolupracujícího obviněného v české právní úpravě. Předmětný institut slouží jako jedna z možností potírání organizovaného zločinu v České republice. Zpočátku bylo na tento institut pohlíženo spíše skepticky, nicméně postupem času se začal využívat stále častěji, což lze spatřit i v mé práci.¹ Často bývá sledovaný institut označován jakožto „korunní svědek“, ovšem toto označení je mylné, jelikož naše úprava s daným pojmem vůbec nepracuje. Cílem je přiblížit tento institut, zhodnotit ho, analyzovat a odpovědět na následující výzkumné otázky.

1. Jaká je četnost používání tohoto institutu v praxi?
2. Do jaké míry jsou prolamovány základní zásady trestního práva?
3. Jak se liší právní úpravy v jiných zemích?

V první kapitole je popsán samotný organizovaný zločin, k jehož potírání tento institut slouží. Je nastíněno historické pozadí organizovaného zločinu, reakce mezinárodních organizací na jeho rozvoj, včetně právních úprav těchto organizací, zejména Organizace spojených národů a Evropské unie, a v neposlední řadě právní úprava organizovaného zločinu v České republice.

Druhá kapitola se již zabývá samotným institutem spolupracujícího obviněného. Tato kapitola je členěna na několik podkapitol. Zabývám se zde platnou právní úpravou institutu v České republice, kde je tento institut definován, a jednotlivými ustanoveními, která s tímto institutem pracují. Dále jsem v rámci zařazené podkapitoly zpracoval četnost použití tohoto institutu v praxi. Oslovil jsem krajská státní zastupitelství ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Podařilo se mi získat potřebná data, která jsem následně rozebral v příslušné podkapitole. K dotazování jsem záměrně zvolil krajská zastupitelství, jelikož jsem předpokládal větší procento případů užití institutu.

Ve třetí kapitole se zabývám zahraniční úpravou předmětného institutu, respektive jeho obdobou v právních řádech jiných států. Jedná se o Slovenskou republiku a jejího „spolupracujícího obviněného“, Spojené státy americké, kde se pracuje s celkem třemi instituty (*plea bargaining, cooperation agreements, witness immunity*), které se týkají spolupráce se státem v rámci dokazování organizované kriminality, a jako poslední jsem zvolil italskou právní úpravu, která obsahuje dva instituty sloužící k potírání organizovaného zločinu. Konkrétně jde

¹ Podkapitola 2.2 Četnost použití institutu.

o „collaboratore di giustizia“ a „testimone di giustizia“.² V rámci této kapitoly a podkapitol jsou v základní rovině rozebrány definice jednotlivých institutů a nabídnuto případné srovnání s českým institutem spolupracujícího obviněného.

Čtvrtá kapitola pak rozebírá ochranu spolupracujícího obviněného v českém právním řádu, zejména dle jakých zákonů lze žádat poskytnutí ochrany.

² K vysvětlení těchto pojmů dojde v podkapitole 3.3 Zahraniční právní úpravy – Itálie.

1 Organizovaný zločin

Na území ČR došlo k „rozvoji“ organizovaného zločinu zejména v 90. letech 20. století, kdy se Česká republika stala významnou tranzitní zemí.³ Tento „boom“ organizovaného zločinu odstartovala sametová revoluce, po níž začaly proudit zahraniční gangy do České republiky. Docházelo k pouličním přestřelkám mezi těmito zneprátelenými gangy, byl zabaven nespočet drog. Dokonce zde existoval názor, že růst organizovaného zločinu je daň za demokracii.⁴ K usnadnění fungování těchto zločineckých skupin dopomohl i pozdější vznik schengenského prostoru, kdy se pohyb osob stal zásadně nekontrolovatelný. Dalším významným faktorem podporujícím tyto skupiny je vývoj technologií, komunikačních sítí, které jim poskytnou mnohem větší anonymitu a exponenciálně zvýší jejich pole působnosti. V České právní úpravě se pak používá pojem „organizovaná zločinecká skupina“.

1.1 Právní úprava České republiky

Organizovaná zločinecká skupina je v českém právním systému upravena v § 129 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále „TZ“). Aby se jednalo o organizovanou zločineckou skupinu, musí být splněno několik podmínek a tyto podmínky musí být splněny kumulativně. Jsou to konkrétně následující podmínky:

- a) společenství nejméně tří trestně odpovědných osob,
- b) organizační struktura – lze rozeznat hierarchickou strukturu,
- c) dělení funkcí,
- d) dělba konkrétní činnosti uvnitř společenství při páchání trestné činnosti, zaměření na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti.⁵

Obvodní soud pro Prahu 2 ve svém rozsudku týkajícím se naplnění znaků organizované zločinecké skupiny použil přirovnání k zavedené firmě. V předmětném rozsudku vystupovaly osoby a každá z nich měla určitou roli a funkci v rámci této „firmy“. Jednalo se o výrobu a distribuci padělaných dokladů, přičemž osoba „A“ byla obchodním zástupcem s kontakty,

³ CEJP, Martin. Organizovaný zločin v České republice v mezinárodním kontextu. *Trestněprávní revue*, 2016, roč. 15, č. 4, s. 88–93.

⁴ FIJNAUT, Cyrille, PAOLI, Letizia ed. *Organised Crime in Europe: Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*. Dodrecht: Springer, 2004, s. 435–436.

⁵ FRYŠTÁK, Marek. § 129 [Organizovaná zločinecká skupina]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 1.

osoby „B“ a „C“ byly distributory, osoba „D“ figurovala jako výrobce a v neposlední řadě osoba „E“ vystupovala jako sekretářka. Dohromady pak tvořili stabilní strukturu. Pokud jeden z nich vypadl, musel být nahrazen, aby se udržel chod „firmy“. Na tomto příkladu lze demonstrovat všechny znaky organizované zločinecké skupiny. Totéž přirovnání pak použil a citoval i Nejvyšší soud ve svém usnesení.⁶

Na závěr je třeba rozlišit od organizované zločinecké skupiny pouhou organizovanou skupinu. Organizovaná skupina je velmi podobná té zločinecké, nicméně vykazuje určité odlišnosti. *„Vztahy uvnitř organizované skupiny jsou podstatně volnější ve srovnání s organizovanou zločineckou skupinou. Organizovaná skupina nemusí vykazovat vyšší stupeň organizovanosti s vnitřními vztahy nadřízenosti a podřízenosti a může fungovat i bez vůdčí osoby, jež by přidělovala úkoly dalším pachatelům.“* Nutno podotknout, že tyto dva pojmy jsou ve vztahu subsidiarity. Zda se jedná o „obyčejnou“ organizovanou skupinu, tak lze tvrdit pouze v případě, že nebyly naplněny znaky organizované zločinecké skupiny.⁷

1.2 Právní úprava Evropské unie

Jak již bylo řečeno, organizovaný zločin představoval stále intenzivnější hrozbu, a to až do okamžiku, kdy Evropská unie ucítila potřebu se s tímto problémem vypořádat na mezinárodní úrovni. V roce 1998 přišla první vlna v podobě snahy o harmonizaci mezi členskými státy Evropské unie. Byla přijata společná akce Rady 98/733/SVV, již předcházela akční plán z roku 1997. Touto společnou akcí byla zajištěna spolupráce mezi členskými státy. Zejména mělo dojít k usnadnění trestního stíhání zločinného spolčení a také spolupráce soudní při vyšetřování.⁸ V článku 1 společné akce pak byla stanovena definice zločineckého spolčení, která zněla takto:

„Pro účely této společné akce se ‚zločinným spolčením‘ rozumí strukturované sdružení více než dvou osob existující po delší dobu, které jedná ve shodě s cílem páchat protiprávní jednání, za která lze uložit trest odnětí svobody nebo opatření omezující svobodu s horní hranicí sazby nejméně čtyři roky nebo závažnější trest, ať tyto trestné činy představují cíl sám o sobě,

⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2014, sp. zn. 3 Tdo 684/2014-110.

⁷ FRYŠTÁK, Marek. § 129 [Organizovaná zločinecká skupina]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 16.

⁸ Společná akce Rady 98/733/SVV přijatá dne 21. prosince 1998.

*nebo jsou prostředkem pro získání majetkových výhod a případně pro nedovolené ovlivnění fungování orgánů veřejné moci.*⁹

Evropská unie však nebyla stále spokojena s momentálním řešením situace, a proto Komise dne 29. března 2004 vydala sdělení, v němž přislíbila vypracování rámcového rozhodnutí, jímž by měl být posílen boj proti organizovanému zločinu uvnitř Evropské unie.¹⁰

Dne 24. října 2008 došlo k přijetí rámcového rozhodnutí 2008/841/SVV, jehož účelem bylo dále harmonizovat zákony Evropské unie a jejích členských států, které se týkají potírání a sankcí trestných činů v rámci zločinného spolčení.¹¹ Pro účely tohoto rámcového rozhodnutí byla v článku 1 předmětného rozhodnutí stanovena definice zločinného spolčení a organizované skupiny.

Zločinným spolčením se rozumí: „*organizovaná skupina více než dvou osob existující po delší dobu, která jedná ve shodě s cílem páchat trestné činy, za které lze uložit trest odnětí svobody nebo opatření omezující osobní svobodu s horní hranicí sazby nejméně čtyři roky nebo vyšší trest, za účelem získání, přímo či nepřímo, finanční výhody nebo jiné hmotné výhody*“.¹²

Organizovaná skupina je skupina, „*kteřá není vytvořena nahodile, aby okamžitě páchala trestné činy, a jejíž členové nemusí nutně mít přesně vymezené úlohy a u níž není nezbytná kontinuita členství ani rozvinutá struktura*“.¹³

Rámcovým rozhodnutím Rady 2008/841/SVV ze dne 24. října 2008 došlo ke zrušení společné akce 98/733/SVV ze dne 21. prosince 1998.

1.3 Právní úprava Organizace spojených národů

Ani Organizace spojených národů v tomto ohledu nezhálela a dne 15. listopadu 2000 v New Yorku přijala Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. V předmětné Úmluvě byla organizovaná zločinecká skupina definována takto:¹⁴

„... strukturovaná skupina tři nebo více osob, existující po určité časové období a jednající ve vzájemné shodě s cílem spáchat jeden či více závažných trestných činů nebo

⁹ Společná akce Rady 98/733/SVV přijatá dne 21. prosince 1998.

¹⁰ Rámcové rozhodnutí Rady 2008/841/SVV ze dne 24. října 2008.

¹¹ Tamtéž.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Sdělení č. 75/2013 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.

*trestných činů stanovených v souladu s touto Úmluvou, aby získala, přímo či nepřímo, finanční nebo jiný hmotný prospěch“.*¹⁵

Česká republika pak danou Úmluvu podepsala dne 12. prosince 2000 v Palermu a v platnost vstoupila pro Českou republiku dne 24. října 2013.¹⁶

Nutno podotknout, že definice Úmluvy Organizace spojených národů a definice společné akce, kterou přijala Evropská unie, jsou si dosti podobné. V obou případech se totiž musí jednat o strukturované spojení minimálně 2 osob (dle Úmluvy Organizace spojených národů minimálně 3 osob), které existuje po delší časový úsek, přičemž zapojené osoby spojuje společný cíl/záměr páchat trestnou činnost za účelem prospěchu.

1.4 Boj s organizovaným zločinem

Dle zákona č. 2/1969 Sb., kompetenční zákon, spadá boj proti organizovanému zločinu do gesce Ministerstva vnitra. Orgány činné v trestním řízení se pak aktivně snaží potírat organizovaný zločin. Do boje se však zapojují i jiná ministerstva, jako je např. Ministerstvo financí, pod něhož spadá také Celní správa České republiky, dále Ministerstvo spravedlnosti apod.¹⁷

*„Ministerstvo vnitra jakožto gestor problematiky boje proti organizovanému zločinu mj. pravidelně vypracovává Koncepti boje proti organizovanému zločinu (dále Koncepte), jejímž úkolem je na základě analýzy stávající situace formulovat opatření k vytváření a posilování vhodných podmínek a nástrojů bezpečnostních sborů v oblasti prevence, odhalování a postíhování organizovaného zločinu.“*¹⁸

V předmětné Koncepti je mimo jiné zmíněna zastaralost trestního řádu, která má spíše negativní dopad na celou problematiku boje proti organizovanému zločinu. Proto Koncepte

¹⁵ Sdělení č. 75/2013 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu., čl. 2.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Koncepte boje proti organizovanému zločinu do roku 2023. *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. Praha, únor 2018 [cit. 23. dubna 2024]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepte-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-do-roku-2023.aspx>, s. 4.

¹⁸ Bezpečnostní hrozby. *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. Praha, 18. října 2021 [cit. 24. dubna 2024]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

usiluje alespoň o identifikaci dílčích oblastí, které lze zlepšit novelizací trestního řádu. Konkrétně se jedná např. o institut agenta.¹⁹

V neposlední řadě nelze zapomínat také na specializované útvary Policie České republiky (např. Útvar pro odhalování organizovaného zločinu aj.), které se aktivně podílejí na odhalování organizovaného zločinu.

¹⁹ Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023. *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. Praha, únor 2018 [cit. 23. dubna 2024]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-do-roku-2023.aspx>, s. 8.

2 Spolupracující obviněný

Po vzoru anglosaského systému, který však používá pouze podobný institut, a to institut „korunního svědka“, byl příslušný institut zaveden za účelem potírání organizovaného zločinu, který představoval a doposud představuje jednu z největších hrozeb moderní společnosti. S postupným vývojem společnosti se stal organizovaný zločin mezinárodním problémem, na což reagovala Evropská unie vydáním rezoluce Rady Evropské unie č. 497Y011(01) ze dne 20. prosince 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu. Tato rezoluce vyzývala členské státy k přijetí takové právní úpravy, která by motivovala jednotlivce, kteří jsou součástí těchto skupin, ke spolupráci s úřady činnými v trestním řízení, což by potenciálně mohlo vést k rozbití těchto skupin. Těmto jednotlivcům by pak měly být poskytnuty určité „úlevy“ v rámci ukládání trestu a způsobu výkonu trestu, jakož i ochrana jejich rodinných příslušníků a blízkých osob. Toto podporovala i Úmluva Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu přijatá v prosinci 2000 v Palermu. Konkrétně pak článek 18 této Úmluvy hovoří o snížení trestu u obžalovaného, který výrazně dopomůže vyšetřování nebo stíhání trestného činu upraveného předmětnou Úmluvou.²⁰

Tyto události spustily vlnu diskusí, a sice zda zavádět institut „korunního svědka“ či nikoli. Nakonec byl přijat institut spolupracujícího obviněného.²¹ Nutno podotknout, že český právní systém pojem „korunní svědek“ nezná, a tím pádem ho ani nepoužívá.

„Institut spolupracujícího obviněného upravily s účinností od 1. 1. 2010 trestní zákoník č. 40/2009 Sb. a doprovodná novela trestního řádu č. 41/2009 Sb. Smysl a účel tohoto institutu lze vyjádřit tím, že směřuje k zajištění a odhalení pachatelů velmi závažných trestných činů prostřednictvím osob, které se sice v určité, nepřiliš výrazné míře, na trestné činnosti podílely, jsou ochotny ‚rozkrýt‘ strukturu zločinecké organizované skupiny (nebo organizované skupiny) a sdělit podstatné skutečnosti o hlavních pachatelích, organizátorech, pachatelích trestných činů nejvíce závažných.“²²

²⁰ COUFALOVÁ, Bronislava. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 82-85

²¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., část první, s. 6–7.

²² RŮŽIČKA, Miroslav. § 178a [Spolupracující obviněný]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2315.

2.1 Právní úprava

Jak již bylo shora zmíněno, institut spolupracujícího obviněného byl zaveden s účinností od 1. ledna 2010. Tento institut je upraven v § 178a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) (dále „TŘ“).

Toto ustanovení pak bylo novelizováno zákonem č. 193/2012 Sb. Touto novelou byl vložen do § 178a nový odstavec 2, čímž mělo dojít k častějšímu užívání tohoto institutu, jelikož už mohl být uplatněn na řízení o zločinu, nikoli pouze o zvlášť závažném zločinu, jak tomu bylo doposud.²³ S předmětným institutem také pracuje trestní zákoník, ve kterém jsou zpracovány hmotněprávní důsledky užití tohoto statusu.

2.1.1 Trestní řád

V § 178a odst. 1 TŘ je stanoveno několik podmínek, které musí být splněny kumulativně. Tyto podmínky jsou následující:

- a) *„se vede řízení o zločinu,*
- b) *obviněný oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,*
- c) *obviněný se dozná k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,*
- d) *obviněný prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný, a*
- e) *státní zástupce označení stíhané osoby jako spolupracujícího obviněného považuje za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil“.*²⁴

²³ RŮŽIČKA, Miroslav. § 178a [Spolupracující obviněný]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2316.

²⁴ ŠČERBA, Filip. § 46 [Obecné ustanovení]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 27.

Ad e) – Za předpokladu, že dojde ke splnění všech podmínek (musí být splněny kumulativně), může státní zástupce označit obviněného v obžalobě. Z uvedeného plyne, že se jedná o fakultativní označení a je zcela v režii státního zástupce. Státní zástupce musí zvážit:²⁵

- a) *„povahu trestného činu, k jehož objasnění směřuje jak oznámení obviněného, tak především závazek podat úplnou a pravdivou výpověď,*
- b) *povahu trestné činnosti, k níž se obviněný doznal,*
- c) *osobu obviněného,*
- d) *okolnosti případu,*
- e) *z okolností případu zákon zvlášť (demonstrativním výčtem) vyjmenovává to, zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil“.*²⁶

Pokud z jakéhokoli důvodu nedojde k označení obviněného jako spolupracujícího, nemůže ani soud obviněného takto označit, což dokazuje i vyjádření Krajského soudu v Hradci Králové. Soud se vyjádřil takto: *„Určitou osobu může za spolupracujícího obviněného označit jen státní zástupce postupem dle § 178a TŘ. I když soud zjistí, že obviněný napomohl svou výpovědí objasnění trestné činnosti dalších osob, nemůže použít ustanovení týkajících se spolupracujícího obviněného (zejména § 58 odst. 5 TZ), pokud dotyčnou osobu neoznačil za spolupracujícího obviněného státní zástupce.“*²⁷ Z uvedeného vyplývá, že soud nemůže do procesu označování nijak zasáhnout. Proti neoznačení státním zástupcem se nemůže obviněný nikterak bránit.²⁸ To také vede k nemožnosti aplikace hmotněprávních ustanovení trestního zákoníku, kde jsou stanoveny důsledky, tzv. „benefity“ tohoto označení. Tato právní úprava je poněkud nešťastná. Již z úvodu této práce plyne, že zákonodárce chce zlepšit boj s organizovaným zločinem, proto také zavádí institut spolupracujícího obviněného. Nicméně ani po splnění přísných podmínek nelze zaručit, že toto označení obviněný obdrží, což spíše vede k závěru, že tento institut není nikterak lákavý, pokud nedokáže zaručit garanci označení. Státní zástupce by mohl v daném případě vydat rozhodnutí, proti němuž by byla přípustná stížnost dle § 141 a násl. TŘ. Stížnostním důvodem by pak mohl být dle § 145 odst. 1 písm. a) TŘ. Stěžovatel (spolupracující

²⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. § 178a [Spolupracující obviněný]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2321.

²⁶ Tamtéž, s. 2322.

²⁷ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice ze dne 31. srpna 2021, sp. zn. 13 To 183/2021.

²⁸ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1335.

obviněný) by pak mohl namítat skutkové či právní chyby daného výroku.²⁹ Tímto by byla dána možnost obrany obviněnému a soud by nebyl vázán čistě na pouhé označení či neoznačení v žalobě.³⁰ Popřípadě by mohla být změněna samotná fakultativnost označení. Po splnění všech podmínek kumulativně by mohlo dojít k přidělení statusu spolupracujícího obviněného státním zástupcem obligatorně a soud by pak přezkoumal podmínky, popřípadě by označení odejmul či potvrdil.

Samotné odejmutí tohoto označení soudem je totiž již judikováno. Soud může označení spolupracujícího odejmout, což vyplývá z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. dubna 2020. „*Byl-li obviněný v obžalobě státním zástupcem označen jako spolupracující obviněný (§ 178a tr. ř.) a soud dospěje k předběžnému závěru, že mu tento status nebude přiznán, pak je povinen postupovat analogicky podle § 190 odst. 2 tr. ř., resp. podle § 225 odst. 2 tr. ř., a nejpozději před vynesením rozsudku upozornit obviněného na takovou možnost, případně na jeho žádost odročit hlavní líčení a poskytnout mu znovu lhůtu alespoň pěti pracovních dnů k přípravě obhajoby. Toto upozornění soudem nemůže být ve stadiu po podání obžaloby nahrazeno sdělením (návrhem) státního zástupce, že podle jeho názoru by obviněný nadále neměl být posuzován jako spolupracující obviněný (viz rozhodnutí pod č. 40/1993 Sb. rozh. tr.). Jestliže soud nesplní uvedenou povinnost, jde o podstatnou vadu řízení ve smyslu § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř.*“³¹

Výše zmíněná rozhodnutí jsou poněkud polarizující. Na jedné straně je soud vázán označením státního zástupce a bez označení nemůže přistoupit k aplikaci hmotněprávní úpravy. Na druhou stranu je mu však dána možnost toto označení odejmout, pokud dojde k závěru, že nejsou splněny podmínky pro udělení. Osobně se přikláním k obligatornímu přidělení označení spolupracující obviněný po splnění všech kumulativních podmínek státní zástupcem.

Jak již bylo výše předestřeno, novela provedená zákonem č. 193/2012 Sb. zavedla do stávajícího ustanovení § 178a TŘ mimo jiné i nový odstavec 2. Tento odstavec umožňuje státnímu zástupci navrhnout (podmíněné) upuštění od potrestání (s dohledem).³²

²⁹ GRIVNA, Tomáš. § 145 [Stížnostní důvody]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1777.

³⁰ SCHRAMHAUSER, Jan. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 1, s. 11–16.

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. dubna 2020, sp. zn. 7 Tdo 317/2020.

³² RŮŽIČKA, Miroslav. § 178a [Spolupracující obviněný]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2322.

Samozřejmě i v tomto případě jsou zde stanoveny podmínky, které musí být splněny, aby tak státní zástupce mohl učinit. Obviněný konkrétně nesmí:

- a) „spáchat trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl,
- b) podílet se jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl,
- c) trestným činem, jehož se měl podle obsahu doznání i dalších ve věci provedených důkazů dopustit, způsobit úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt,
- d) vyvolat důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody“.³³

Opět se jedná o fakultativní postup státního zástupce, jak je tomu i u označení obviněného za spolupracujícího dle § 178a odst. 1 TŘ. Pokud jsou následně splněny předpoklady, státní zástupce zvažuje další okolnosti případu. Zákon uvádí pouze demonstrativní výčet okolností, jež státní zástupce zvažuje. Jsou to například níže uvedené okolnosti:

- a) „povahu trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal,
- b) míru, v jaké může spolupracující obviněný přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny,
- c) význam jeho výpovědi pro dané trestní řízení s ohledem na shromážděné důkazy,
- d) osobu obviněného a okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil“.³⁴

Jak bylo shora uvedeno, tento výčet je pouze demonstrativní, což znamená, že státní zástupce může zvažovat i jiná hlediska, než jaká jsou uvedena v ustanovení § 178a odst. 2 TŘ.

Státní zástupce, než obviněného označí za spolupracujícího na základě podnětu obviněného nebo jeho zástupce, popřípadě k tomu závěru dojde sám na základě zhodnocení okolností případu, musí obviněného vyslechnout. Výslech se musí týkat skutečností/podmínek, které jsou uvedeny v § 178a odst. 1 TŘ a zároveň rozebrány výše v této práci. Samozřejmě se výslech může týkat i věcí, které státní zástupce uzná za vhodné k okolnostem případu, nemusí se týkat pouze podmínek dle § 178a odst. 1 TŘ. Dle § 178 odst. 3 TŘ výslech provádí vždy státní zástupce. Tuto pravomoc nemůže ani na nikoho převést. Může však využít součinnosti

³³ RŮŽIČKA, Miroslav. § 178a [Spolupracující obviněný]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2322–2323.

³⁴ Tamtéž, s. 2323.

policejního orgánu, nicméně výslech jako takový musí vždy provést pouze státní zástupce. V úvahu připadá pouze „dělení“ výslechu, čímž je myšleno, že státní zástupce provede výslech a zjišťuje obsahové náležitosti uvedené ve větě první a druhé § 178a odst. 3 TŘ, policejní orgán pak může provést výslech v ostatních částech. Státní zástupce musí dle § 178a odst. 3 TŘ obviněného poučit stejně jako před každým jiným výslechem. Nastupuje tu pak zvláštní poučovací povinnost.³⁵

Na závěr lze citovat náleží Ústavního soudu ze dne 13. března 2014.

„Institut spolupracujícího obviněného (§ 178a trestního řádu) je legitimním nástrojem trestního řízení, vyhovujícím požadavkům právního státu.

Aplikace procesního institutu spolupracujícího obviněného musí být podrobena velmi přísným nárokům. Proces hodnocení věrohodnosti výpovědi spolupracujícího obviněného musí být mimořádně pečlivý; musí být posouzeny mj. jeho osobnostní rysy, jeho motivace ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a souladnost jeho výpovědi s ostatními důkazy shromážděnými ve věci.“³⁶

2.1.2 Trestní zákoník

S institutem spolupracujícího obviněného jsou spojeny i hmotněprávní následky, které jsou upraveny v trestním zákoníku. S institutem spolupracujícího obviněného pracují následující ustanovení: § 39 odst. 1 věta první (stanovení druhu trestu a výměry), § 41 písm. n) (polehčující okolnost), § 58 odst. 5 (mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby) a § 46 odst. 2 (upuštění od potrestání). Obecně je lze označit za „benefity“, které může soud udělit, pokud dojde ke splnění podmínek dle § 178a TŘ a státní zástupce obviněného označí v obžalobě. Nicméně pouhé splnění podmínek v § 178a TŘ nestačí.

Zákon zdůrazňuje, že spolupracující obviněný musí přispět výrazným způsobem k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou či ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Na základě míry přispění a dalších faktorů pak soud může přistoupit buď k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody dle § 58 odst. 5 TZ, případně až k upuštění od potrestání dle § 46 odst. 2 TZ. Nutno podotknout, že i přes označení obviněného za spolupracujícího státním zástupcem není tímto soud vázán,

³⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. § 178a [Spolupracující obviněný]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2323–2324.

³⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. března 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13.

proto k aplikaci § 58 odst. 5 TZ nebo § 46 odst. 2 TZ nemůže dojít obligatorně. Soud musí nezávisle na státním zástupci zvážit, zda byly splněny zákonné podmínky pro aplikaci těchto ustanovení. Ustanovení § 41 písm. n) se pak uplatní v situacích, kdy nebyly splněny podmínky pro aplikaci výše uvedených ustanovení. Soud pak zhodnotí spolupráci obviněného jakožto obecně polehčující okolnost.³⁷

Jak již bylo zdůrazněno, pouhé splnění podmínek dle § 178a TR nestačí k tomu, aby došlo k aplikaci § 46 odst. 2 TR. Jsou zde stanoveny tři podmínky, které musí být splněny kumulativně. Jedná se o tyto podmínky:

- a) „*pachatel musí být označen jako spolupracující obviněný,*
- b) *byly splněny podmínky dle § 178a odst. 1 a 2 TR,*
- c) *spolupracující obviněný jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem podal úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny“.*³⁸

Jmenované podmínky jsou pak totožné s podmínkami pro uplatnění § 58 odst. 5 TZ. Rozdíl je dán v samotném ustanovení § 46 odst. 2 věta druhá, kde je uvedeno, za jakých podmínek nelze přistoupit k upuštění od potrestání. Podmínky, za kterých nelze přistoupit k upuštění, jsou tyto:

- a) *„trestný čin spáchaný pachatelem je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl,*
- b) *jestliže se pachatel podílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl,*
- c) *jestliže pachatel svým trestným činem způsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt, nebo*
- d) *jsou-li dány důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody podle § 59 TZ“.*³⁹

Na základě výše zmíněných podmínek pro aplikaci ustanovení § 46 odst. 2 lze dojít k závěru, že pokud nelze aplikovat toto ustanovení, pak nastupuje aplikace ustanovení § 58 odst. 5 TZ. Pokud nelze aplikovat ani jedno ustanovení (na základě nesplnění podmínek), lze spolupráci obviněného posoudit jako obecně polehčující okolnost dle § 41 písm. m) TZ,

³⁷ KALVODOVÁ, Věra, ŠČERBA, Filip. § 39 [Stanovení druhu a výměry trestu]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 37–41.

³⁸ ŠČERBA, Filip. § 46 [Obecné ustanovení]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 21.

³⁹ Tamtéž, marg. č. 37–38.

popřípadě jiný důvod pro mimořádné snížení trestu dle §58 TZ, což dovodil i Krajský soud v Hradci Králové ve svém rozsudku ze dne 31. srpna 2021.

„Ustanovení § 58 TZ o mimořádném snížení trestu odnětí svobody nelze užít, pokud státní zástupce neoznačil obviněného za spolupracujícího ve smyslu § 178a tr. ř. Případnou spolupráci obviněného s orgány činnými v trestním řízení pak lze zohlednit při úvaze o druhu a výměře trestu jako polehčující okolnost podle § 41 tr. zákoníku nebo jako jiný důvod pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 TZ.“⁴⁰

Pokud však dojde k označení obviněného za spolupracujícího obviněného, nelze pak v rámci uložení výměry uvažovat o zvýšení horní sazby trestu dle § 108 odst. 1. Tím pádem nelze ani uvažovat o umístění do věznice se zvýšenou ostrahou dle § 56 odst. 2 b) TZ, což dokládá i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2018.

„Spolupracujícímu obviněnému (§ 178a tr. ř.) je nutno trest odnětí svobody podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku uložit pod dolní hranici trestní sazby trestného činu, i když jej spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Ustanovení o zvýšení horní hranice trestní sazby podle § 108 odst. 1 tr. zákoníku se při ukládání trestu spolupracujícímu obviněnému vůbec neuplatní. Ustanovení § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, podle něhož se do věznice se zvýšenou ostrahou zpravidla zařadí pachatel, kterému byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny (§ 108 tr. zákoníku), se neuplatní v případě, kdy je trest ukládán spolupracujícímu obviněnému, neboť u něj se při výměře trestu ustanovení § 108 tr. zákoníku neužije.“⁴¹

2.1.3 Novela zákonem č. 333/2020 Sb.

Dne 6. srpna 2020 byl vyhlášen zákon č. 333/2020 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. října 2020. Tato novela vnesla spoustu dílčích změn jak do trestního zákoníku, tak i do trestního řádu a jiných právních předpisů. Jednou ze zásadnějších změn bylo navýšení hranic u majetkových škod. Došlo ke zdvojnásobení předešlých hranic majetkové škody – § 138 TZ. Například místo předešlých 5 000 Kč se nyní musí pachatel dopustit majetkové škody minimálně ve výši 10 000 Kč, aby tak došlo k naplnění minimální hranice „škody nikoli nepatrné“ dle § 138 TZ.⁴²

⁴⁰ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice ze dne 31. srpna 2021, sp. zn. 13 To 183/2021.

⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2018, sp. zn. 6 Tz 6/2018.

⁴² ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. *Trestněprávní revue*, 2020, č. 4, s. 187–193.

Tuto konkrétní změnu zajisté „přivítá“ spousta pachatelů, jelikož zajišťuje větší prostor pro příznivější tresty nebo posuzování skutku jako přestupku (je-li řeč o nejspodnější hranici).

Předmětná novela však zajistila i nový způsob možnosti označení pachatele za spolupracujícího obviněného, a to tím, že do § 178a odst. 1 TZ za slovo „obžaloba“ vložila slovní spojení „nebo v dohodě o vině a trestu“.⁴³ Nově může tedy dojít k označení za spolupracujícího obviněného i při jednání o dohodě o vině a trestu dle § 175a TZ. V rámci vlastního dotazování ohledně četnosti používání institutu spolupracujícího obviněného jsem zaznamenal využití označení za spolupracujícího obviněného v návrhu na schválení dohody o vině a trestu, a to u Krajského státního zastupitelství v Brně, kde bylo takto označeno již 5 osob v období od roku 2020 do roku 2023. Zda již došlo k označení i u ostatních krajských státních zastupitelství, se mi bohužel zjistit nepodařilo.

V poslední řadě bylo doplněno ustanovení § 178a TZ o odstavci 4, který zní takto:⁴⁴

„Pokud trestní stíhání spolupracujícího obviněného skončí dříve než trestní stíhání ostatních osob za zločin, k jehož objasnění se zavázal, vztahují se jeho povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v odstavci 1 i na další průběh trestního řízení proti takovým osobám; porušení tohoto závazku může být důvodem pro povolení obnovy řízení v neprospěch spolupracujícího obviněného. O tom je třeba spolupracujícího obviněného poučit.“⁴⁵

Tímto odstavcem se zákonodárce nejspíš snaží zamezit porušení závazku ze strany spolupracujícího obviněného, pokud by skončilo jeho trestní stíhání dřív než trestní stíhání osob, k jejichž „dopadení“ se zavázal. Takovéto porušení by pak zakládalo důvod obnovy dle § 278 odst. 5 TZ, který zní:

„Obnova řízení, které skončilo odsuzujícím rozsudkem nebo trestním příkazem, jimž byl uznán vinným spolupracující obviněný, se v neprospěch obviněného povolí též tehdy, pokud spolupracující obviněný v dalším řízení proti osobám, jimž je kladen za vinu zločin, který se spolupracující obviněný zavázal objasnit, poruší svůj závazek podle § 178a odst. 1.“⁴⁶

⁴³ Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, čl. 28.

⁴⁴ Tamtéž, čl. 29.

⁴⁵ § 178a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁴⁶ § 278 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Nutno podotknout, že i výše citovaný odstavec byl přidán v rámci novely provedené zákonem č. 333/2020 Sb.⁴⁷

Citovanou novelou došlo rozhodně ke zlepšení jistoty na dodržení závazku, ke kterému se spolupracující obviněný zavázal. Tím pádem by měla být „zajištěna“ menší míra zneužívání tohoto institutu ze strany obviněných. Nicméně je tím vylepšeno pouze postavení státu. Možnost označit za spolupracujícího obviněného i v rámci dohody o vině a trestu rozhodně vítám, jelikož může přispět k nárůstu četnosti používání tohoto institutu.

2.2 Četnost použití institutu

Za účelem zjištění četnosti použití zde sledovaného institutu jsem se rozhodl oslovit krajská státní zastupitelství a požádat je o poskytnutí informací ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Vyžádal jsem si následující informace:

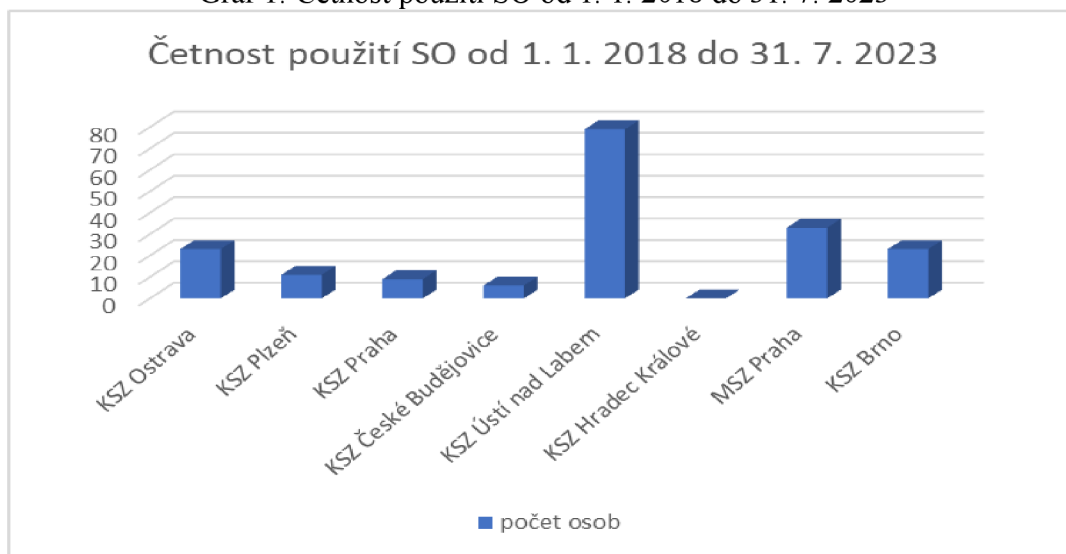
1. četnost použití institutu spolupracujícího obviněného v období od 1. ledna 2018 do 31. července 2023,
2. kvůli jakým trestným činům byla podána obžaloba na pachatele,
3. zda prvotní návrh na využití tohoto institutu vychází z iniciativy státního zástupce či ze strany obviněného.

Nutno podotknout, že požadované informace byly zjišťovány pouze v rámci krajských státních zastupitelství, jelikož vyhledávání bylo v některých případech podmíněno úhradou nákladů spatřovanou v extenzivním vyhledávání požadovaných informací. Výsledky mého dotazování je potřeba vnímat spíše jako orientační, nicméně jsem plně přesvědčen, že i přesto poskytují relevantní informace o použití institutu spolupracujícího obviněného v rámci České republiky.

Pro lepší orientaci a přehlednost jsem vytvořil jednoduchý graf, který znázorňuje četnost použití institutu spolupracujícího obviněného.

⁴⁷ Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, čl. 35.

Graf 1: Četnost použití SO od 1. 1. 2018 do 31. 7. 2023

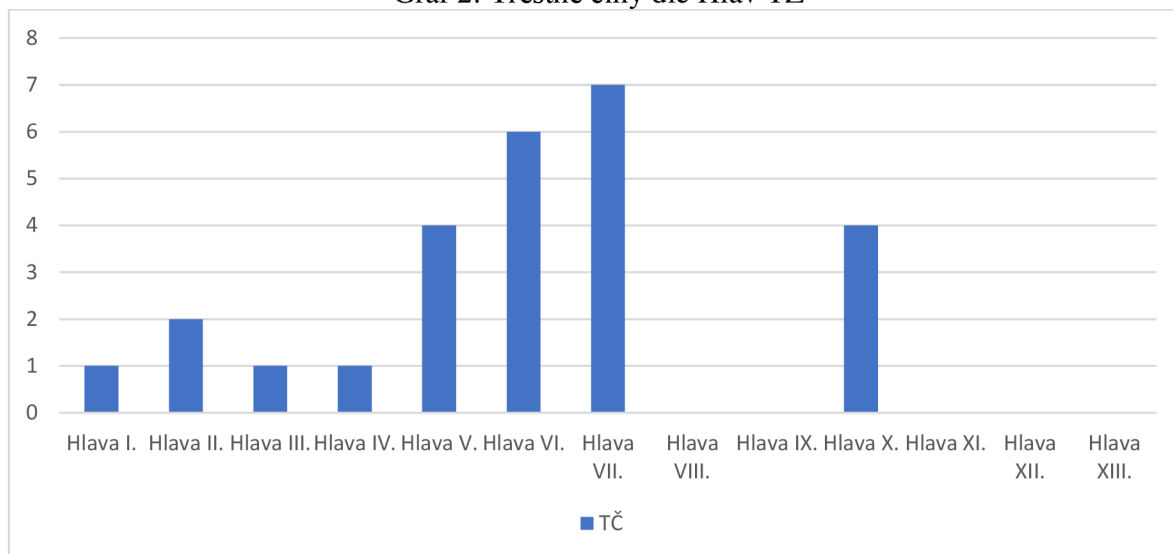

Zdroj: vlastní zpracování

Výše prezentovaný graf jsem analyzoval a dospěl jsem k následujícím zjištěním. Institut spolupracujícího obviněného byl ve sledovaném období od 1. ledna 2018 do 31. července 2023 použit celkem 184x, a to napříč jednotlivými krajskými zastupitelstvími. Nejčastěji byl předmětný institut použit u Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem, kde bylo v požadovaném období zaznamenáno celkem 79 spolupracujících obviněných. Dále následuje Městské státní zastupitelství v Praze, kde čítalo použití institutu celkem 33 případů. Nejvíce mě však překvapilo Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové, kde institut spolupracujícího obviněného nebyl použit vůbec.

Co se týče trestných činů, pro které byl předmětný institut uložen, vytvořil jsem graf, ze kterého lze vyčíst, u jaké trestné činnosti byl tento institut používán nejčastěji (dle Hlav TZ).

Graf 2: Trestné činy dle Hlav TZ

Zdroj: vlastní zpracování

Jak je z grafu jednoznačně zřejmé, nejčastěji byl institut spolupracujícího obviněného využíván u trestné činnosti dle Hlavy VII., a to u všech krajských státních zastupitelství. V těsném závěsu pak následují trestné činy dle Hlavy VI., u kterých byl tento institut využit v rámci šesti krajských státních zastupitelství.

Co se týče samotných trestných činů, v drtivé většině se jednalo o trestný čin dle § 283 TZ, nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy.⁴⁸ Druhým nejčastějším trestným činem pak bylo zkrácení daně, poplatku a povinné platby dle § 240 TZ.⁴⁹

Vzhledem k tomu, že rozsah diplomové práce je značně omezen, rád bych blíže analyzoval četnost institutu spolupracujícího obviněného pouze v rámci Krajského státního zastupitelství v Ostravě.

2.2.1 Krajské státní zastupitelství v Ostravě

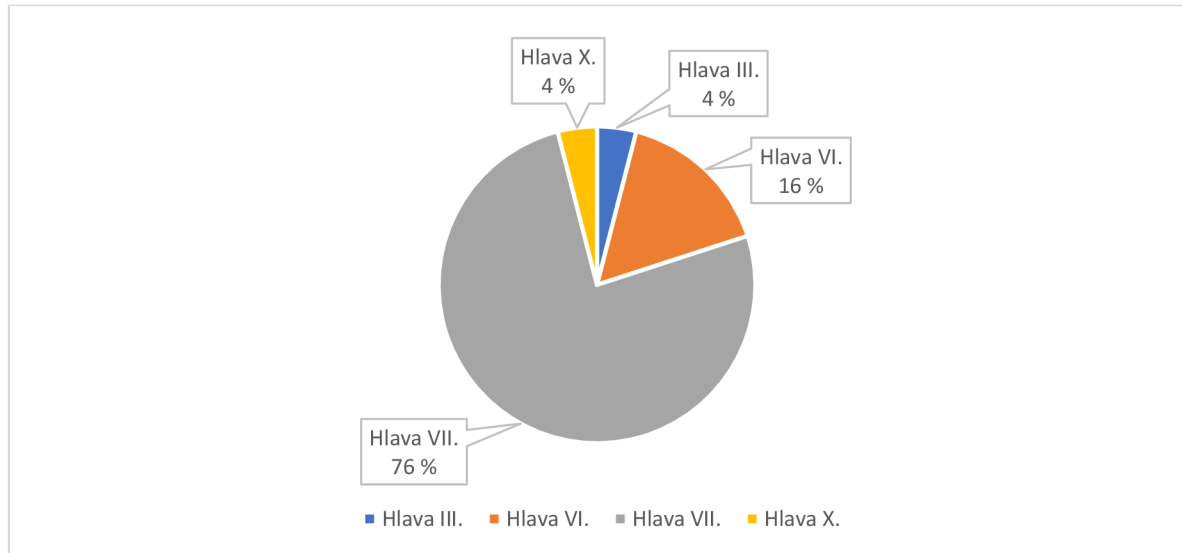
Pro bližší analýzu jsem si vybral Krajské státní zastupitelství v Ostravě, jelikož spadám pod příslušnost právě tohoto krajského státního zastupitelství.

⁴⁸ § 283 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁴⁹ § 240 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Institut spolupracujícího obviněného byl v rámci předmětného krajského zastupitelství zaznamenán celkem u 23 osob.⁵⁰ Spolu s Krajským zastupitelstvím v Brně je třetí, co se týče četnosti používání předmětného institutu.

Graf 3: KSZ Ostrava

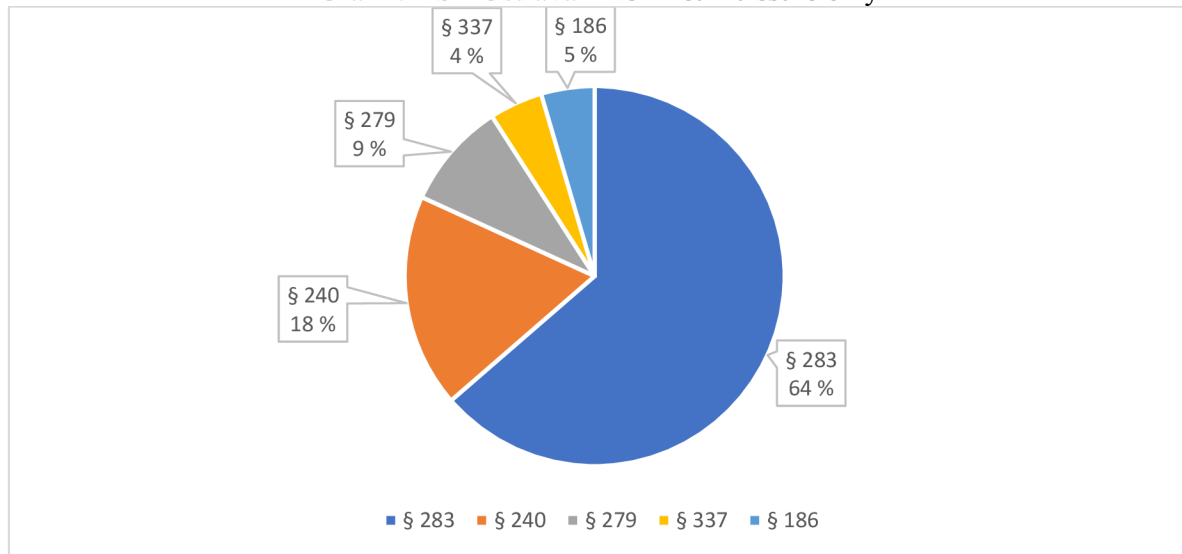
Zdroj: vlastní zpracování

Jak již bylo zmíněno, v drtivé většině je aplikován institut u osob, které se dopouštějí trestné činnosti dle Hlavy VII. TZ. Pod tuto Hlavu spadají drogové trestné činy, které bývají mnohdy spojovány s organizovanou zločineckou skupinou, kvůli které byl také institut spolupracujícího obviněného v první řadě přijat.⁵¹ Dále byl institut uplatňován u osob, které páchaly trestnou činností dle Hlavy VI., a poslední segmenty tvoří Hlava III. a Hlava X., které mají nejmenší procentuální zastoupení v rámci Krajského státního zastupitelství v Ostravě. Následující graf znázorňuje konkrétní trestné činy, u kterých byl institut spolupracujícího obviněného použit.

⁵⁰ Viz graf „Četnost použití SO od 1. 1. 2018 do 31. 7. 2023“.

⁵¹ Viz strany 20–21 této diplomové práce.

Graf 4: KSZ Ostrava – konkrétní trestné činy

Zdroj: vlastní zpracování

Nejčastější použití institutu spolupracujícího obviněného bylo vysledováno u trestného činu dle § 283 TZ, nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy,⁵² který spadá pod již mnohokrát zmiňovanou Hlavu VII. TZ. Dohromady bylo zaznamenáno 14 trestných činů dle § 283 TZ, a to z celkového množství 22 trestných činů. Nutno podotknout, že ani v jednom ze 14 případů se nejednalo o základní skutkovou podstatu, nýbrž o kvalifikovanou skutkovou podstatu, a to konkrétně odstavce 3 a 4 předmětného ustanovení. Po podrobnější analýze získaných dat jsem zjistil, že ze 14 případů vznesení obžaloby pro trestné činy dle § 283 TZ byla vznesena obžaloba vůči obviněnému pro trestný čin dle § 283 odst. 4 písm.) c,⁵³ celkem 7x.

2.2.2 Výzkum z roku 2018

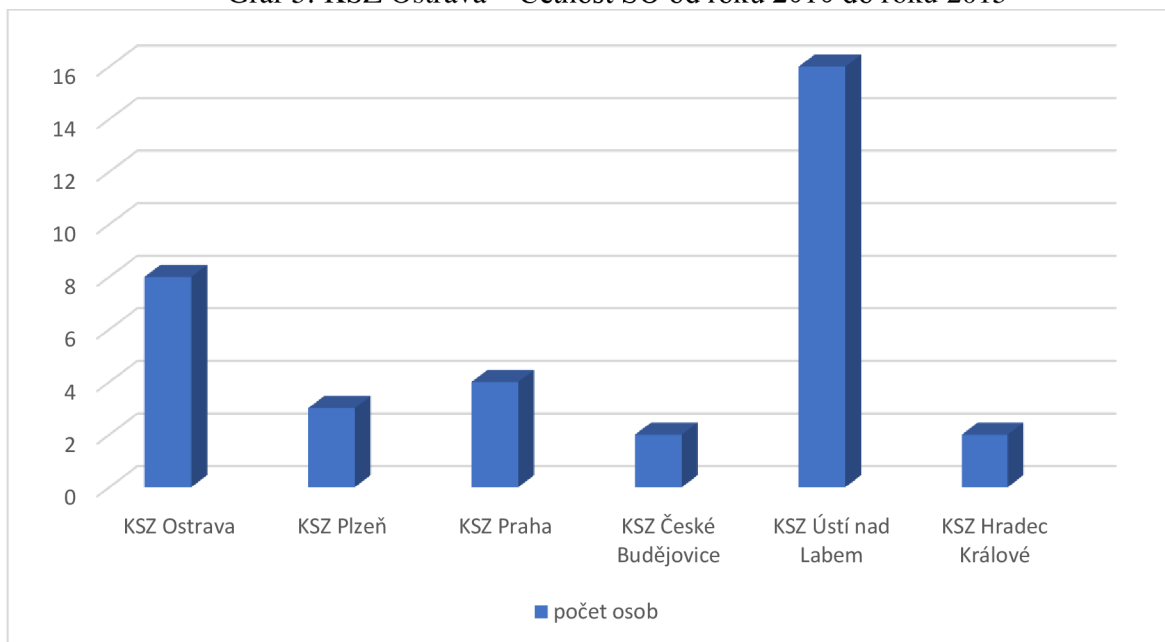
Rád bych zmínil výzkum četnosti použití institutu spolupracujícího obviněného paní doktorky Budayové z roku 2018, který byl publikován v rámci odborného právníckého portálu Bulletin advokacie.⁵⁴ Pro účely této diplomové práce jsem přetransformoval data získaná paní doktorkou Budayovou do následujícího grafu.

⁵² § 283 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Celý výzkum dostupný z: BUDAYOVÁ, Lucie. Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení. *Bulletin advokacie* [online]. 4. ledna 2018 [cit. 10. dubna 2024]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/cetnost-vyuzivani-institutu-spolupracujiciho-obvineneho-a-navrhy-k-jejimu-zvyseni>

Graf 5: KSZ Ostrava – Četnost SO od roku 2010 do roku 2015

Zdroj: vlastní zpracování

Ve svém výzkumu dospěla doktorka Budayová k následujícím závěrům. Zjistila, že v rámci České republiky byl předmětný institut použit celkem u 47 osob.⁵⁵

Nejvíce přitom dominovalo použití institutu u trestných činů dle Hlavy VII. TZ, a to konkrétně pro trestný čin dle § 283 (celkem 10 případů), nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy.⁵⁶ Na druhém místě se pak používal předmětný institut u trestných činů dle Hlavy V. TZ, a to u trestného činu krádeže dle § 205 TZ⁵⁷ (celkem 4 případy). Nejčastěji se pak institut využíval u krajských státních zastupitelství, kde bylo zaznamenáno celkem 35 osob, přičemž z těchto 35 osob byl celkem 16x použit institut spolupracujícího obviněného u Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem.⁵⁸

2.2.3 Dílčí závěr k výzkumům četnosti institutu

V obou výzkumech byl institut spolupracujícího obviněného nejčastěji využíván u Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem. Shodně byl taktéž používán v rámci trestné

⁵⁵ Celkový počet zahrnuje i údaje získané v rámci okresů, pro účely diplomové práce však pracuji výlučně s krajskými státními zastupitelstvími.

⁵⁶ § 283 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁵⁷ § 205 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁵⁸ BUDAYOVÁ, Lucie. Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 11, s. 33–36.

činnosti dle Hlavy VII. TZ, a to konkrétně u trestného činu dle § 283, nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy.⁵⁹ V dalších případech se již výzkumy rozcházejí. Nutno také podotknout, že ve výzkumu doktorky Budayové není zahrnuto Městské státní zastupitelství v Praze a Krajské státní zastupitelství v Brně.

Na základě všech dostupných informací a zjištění z obou výzkumů lze konstatovat, že využití institutu spolupracujícího obviněného má jednoznačně vzrůstající tendenci. K té rozhodně napomohla i neustálá snaha o zlepšení sledovaného institutu. Novela provedená zákonem č. 333/2020 Sb. přinesla další možnost označení v rámci dohody o vině a trestu. K využití označení za spolupracujícího obviněného při jednání o dohodě o vině a trestu již přistoupilo Krajské státní zastupitelství v Brně.⁶⁰

Bohužel na třetí otázku jsem získal odpovědi pouze od Krajského státního zastupitelství v Brně, v Praze a v Českých Budějovicích. Jednoznačně však na předmětnou otázku odpovědělo pouze Krajské státní zastupitelství v Praze, kde iniciativa k aplikaci institutu vycházela ze strany obhajoby, a dále Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích, kde shodně iniciativa k aplikaci vycházela ze strany obviněného. Krajské státní zastupitelství v Brně pro změnu uvedlo, že nelze jednoznačně odpovědět, jelikož je aplikace předmětného institutu výsledkem vzájemné diskuse mezi státním zástupcem a obhájcem obviněného, nicméně spíše původní návrh vychází ze strany státního zástupce. Ostatní krajská státní zastupitelství odpověď neuvedla vůbec, jelikož seznala, že se jedná o informaci, kterou subjekt dle ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, není povinen poskytnout. Lze tedy důvodně tvrdit, že i přesto, že tento institut nemusí být na první pohled lákavý pro samotného obviněného, i tak k prvotnímu návrhu aplikace institutu dochází právě z jeho strany. Je však třeba brát v potaz velmi malé, spíše zanedbatelné množství odpovědí na třetí otázku, zda iniciativa k využití institutu plyne ze strany obviněného či státního zástupce.

2.3 Kolize zásad

S přijetím každého nového institutu je třeba vždy zohledňovat základní zásady trestního práva, jelikož by rozpor se zásadami mohl vést k jeho samotnému zrušení. Při zkoumání institutu spolupracujícího obviněného může docházet ke kolizi zejména s následujícími zásadami.

⁵⁹ § 283 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁶⁰ Viz podkapitola 2.1.3 této diplomové práce.

2.3.1 Zásada legality

Zásada legality je definována v § 2 odst. 3 TR a zní takto: „*Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon, přímo použitelný předpis Evropské unie nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.*“⁶¹

V případě institutu korunního svědka, který měl být původně přijat do české právní úpravy, spatřoval bych zde patřičnou kolizi s touto zásadou. Definici institutu korunního svědka lze nalézt mimo jiné v Hendrychově Právnickém slovníku: „*Korunní svědek, je jím pachatel tr. činu, jemuž byl dán příslib, že nebude stíhán nebo že bude mírněji potrestán, pokud svou výpovědí (výslech obviněného) usvědčí jiné spolupachatele. Tr. právo v ČR výslovně nepoužívá pojem K., ale umožňuje mírnější potrestání spolupracujícího obviněného [§ 41 písm. m), § 58 odst. 4 TrZ, § 178a TrŘ].*“⁶²

Z dikce této definice je jasné patrné, že může být korunnímu svědkovi přislíbena možnost nestíhání za trestné činy, které spáchal, pokud usvědčí své spolupachatele, což byl i jeden z důvodů kritiky tohoto institutu. Jednalo by se totiž o zásah právě do zásady legality, jelikož by nemuselo být trestní stíhání zahájeno vůbec.⁶³

Jak již bylo v úvodu této práce řečeno, do české právní úpravy byl zaveden institut spolupracujícího obviněného, což lze považovat za umírněnější verzi institutu korunního svědka.⁶⁴ Otázkou tedy zůstává, zda i tento institut představuje zásah do zásady legality, jako je tomu v případě jeho anglosaské verze.

Již ze samotného označení „spolupracující obviněný“ je patrné, že je vůči této osobě zahájeno trestní stíhání, jelikož pachatele trestného činu lze za „obviněného“ označit v momentě vydání usnesení o zahájení trestního stíhání.⁶⁵ Čili v této obecné rovině se dle mého názoru nejedná o zásah do této zásady, jelikož bude zahájeno trestní stíhání a v konečném důsledku bude věc projednána v hlavním líčení, protože jakékoli benefity může spolupracujícímu obviněnému udělit jedině soud.

⁶¹ § 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁶² PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. Korunní svědek. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právnický slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

⁶³ MICHORA, Zdeněk. Korunní svědek – minulost, současnost, budoucnost. In FRYŠTÁK, Martin a kol. (ed.). *Dny práva 2016*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 139–140.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ § 32 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Spolu se zásadou legality je nutné zmínit také zásadu oportunity, jež představuje procesní korektiv trestního bezpráví.⁶⁶ Tato zásada je definována v § 172 odst. 2 písm. c). Na základě této zásady může státní zástupce zastavit trestní stíhání, „*jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo*“.⁶⁷ Oportunita představuje jednu z výjimek ze zásady legality, nicméně v tomto případě se hovoří o možnosti státního zástupce zastavit trestní stíhání, čili se věc nedostane do hlavního líčení. Pokud bychom si tuto zásadu vyložili obšírněji, můžeme pomocí jazykového výkladu dojít ke zjištění, že právě tato „příležitost označit“ obviněného za spolupracujícího je projevem této zásady, což by v konečném důsledku mohlo znamenat samotnou výjimku ze zásady legality.⁶⁸

2.3.2 Zásada rovnosti zbraní

Zásada rovnosti zbraní je definována v Listině základní práv a svobod, a to konkrétně v článku 37 odst. 3, a zní takto: „*Všichni účastníci jsou si v řízení rovni.*“⁶⁹ Tato zásada je nedílnou součástí práva na spravedlivý proces a promítá se do všech stadií trestního řízení, což dovodil Ústavní soud ve svém Nálezu Pl. ÚS 15/01 ze dne 31. října 2001: „*Princip ‚rovnosti zbraní‘ v trestním řízení se promítá do všech stadií trestního řízení, jakož i do všech jeho aspektů. Uplatňuje se jak v nalézacím, tak i v přezkumném řízení, v obou pak v celém jejich rozsahu, zejména ale v řízení důkazním.*“⁷⁰

Projevem této zásady v souvislosti s institutem spolupracujícího obviněného je možnost, respektive oprávnění obžalovaného znát právní náhled soudu na svůj status spolupracujícího obviněného, aby v případě změny mohl uzpůsobit svoji obhajobu, což dovodil také Ústavní soud. „*Obžalovaný je oprávněn – srovnatelně s postulátem znát aktuální právní kvalifikaci svého činu – průběžně znát zásadní právní náhled soudu na svůj status spolupracujícího obviněného v případě, že by na jeho straně nastala (i potenciální) změna v plnění zákonných podmínek tohoto*

⁶⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k...* Praha: Leges, 2010, s. 139.

⁶⁷ § 172 zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁶⁸ Viz MICHORA, Zdeněk. Expanzivní oportunita v kontextu rekodifikace trestního procesu a spolupracující obviněný. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 1, s. 1–7.

⁶⁹ Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, čl. 37.

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 31. října 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01.

statusu. V případě takové změny musí mít obžalovaný zachovánu možnost změnit svou procesní obranu. Obviněný, respektive obžalovaný má totiž slovy zákona právo být ,v každém období řízení vhodným způsobem a srozumitelně poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby‘ (§ 2 odst. 13 TrŘ).“⁷¹

Na základě výše uvedeného lze tvrdit, že v souvislosti se zásadou rovnosti zbraní se nejedná o zásah do této zásady, nýbrž právě díky zásadě rovnosti zbraní je umožněno spolupracujícím obviněnému reagovat na případné změny jeho označení.

⁷¹ Nález Ústavního soudu ze dne 7. srpna 2018, sp. zn. II. ÚS 3525/16.

3 Zahraniční právní úpravy

Ve třetí kapitole bych se rád věnoval zahraničním úpravám institutu spolupracujícího obviněného, respektive jejich obdobám, jelikož každý stát tento institut upravuje tak, aby zapadal do jeho právního systému.

3.1 Slovenská republika

Na úvod bych zmínil právní úpravu Slovenské republiky. Tento institut, respektive jak postupovat v případě „spolupracující osoby“, byl zaveden do slovenského právního řádu již v roce 2003, a to novelou zákona č. 457/2003 Zb., o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) (dále „TP“). Tato novela zavedla dočasné odložení vznesení obvinění⁷² a přerušeni a zastavení trestního stíhání, nicméně to bylo stále nedostačující. V roce 2005 proto proběhla rekodifikace trestného poriadku a došlo k posílení institutu „spolupracujícího obviněného“⁷³ zavedením § 218 TP, podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného.⁷⁴

Slovenská právní úprava umožňuje použít ve spojitosti se spolupracujícím obviněným tyto čtyři instituty: dočasné odloženie trestného stíhania dle § 205 TP, zastavenie trestného stíhania dle § 215 TP, podmiennečné zastavenie trestného stíhania spolupracujúceho obviněného dle § 218 TP a prerušenie trestného stíhania dle § 228 TP.⁷⁵

Samotnou definici spolupracujícího obviněného lze pak nalézt ve všech výše zmíněných paragrafech TP. Za spolupracujícího obviněného se dle trestného poriadku považuje osoba, která „... sa významnou mierou podieľala na objasnení korupcie, trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny alebo zločinu spáchaného organizovanou skupinou alebo zločineckou skupinou alebo trestných činov terorizmu, alebo na zistení alebo usvedčení páchatela tohto trestného činu“.⁷⁶

⁷² Trestního stíhání dle české právní úpravy.

⁷³ Spolupracující obviněný dle české právní úpravy.

⁷⁴ GAJDIČIAR, Vladimír. Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obviněného. In KOTÁSEK, Josef a kol. (ed.). *Dny práva 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1407.

⁷⁵ KANDALCOVÁ, Alena. Institut spolupracujícího obviněného v komparativním pohledu. In FRYŠTÁK, Martin a kol. (ed.). *Dny práva 2016*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 97.

⁷⁶ § 218 odst. 1 zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.

Už z názvů předmětných ustanovení lze usoudit, že slovenská právní úprava počítá s určitými „fázemi“ pro uplatnění některého z výše uvedených ustanovení. V rámci jedné fáze však může „prokurátor“⁷⁷ použít pouze institut dle § 205 TP.⁷⁸

Jak vyplývá z dikce tohoto ustanovení, tak ho lze použít v případech, kdy ještě nebylo zahájeno trestní stíhání. Při aplikaci tohoto ustanovení dojde k dočasnému odložení trestního stíhání po dobu nezbytně nutnou, nejvýše však o tři měsíce. Tato lhůta ovšem může být prodloužena prokurátorem na základě návrhu policejního orgánu o dva měsíce, a to i opakovaně, jak také plyne z dikce § 205 odst. 1 TP.⁷⁹ V momentě, kdy jsou naplněny požadavky tohoto ustanovení, dojde k zahájení trestního stíhání dle § 206 TP.⁸⁰

Po zahájení trestního stíhání proti spolupracujícímu obviněnému připadá v úvahu použití ostatních tří ustanovení trestného poriadku, konkrétně tedy § 215 TP zastavenia trestného stíhania, § 218 TP podmiennečné zastavenie trestného stíhania, § 228 TP prerušenie trestného stíhania.

Důležité je zmínit, že ani jeden z institutů nelze použít, pokud se jedná o organizátora, návodce nebo „objednatel“ trestného činu, na němž se spolupracující osoba podílí.

Jak jsem již předestřel, tak v těchto dvou „fázích“ má dominantní postavení státní zástupce, jenž uděluje souhlas s odložením zahájení trestního stíhání dle § 205 TP (o samotném odložení pak rozhoduje policejní orgán opatřením).⁸¹ Poté státní zástupce rozhoduje o přerušení trestního stíhání dle § 228 TP a na základě jeho návrhu pak může dojít k zastavení trestního stíhání dle § 215 odst. 3 TP a podmíněnému zastavení trestního stíhání dle § 218 TP. O těchto návrzích státního zástupce následně rozhoduje soudce, jenž je oprávněn rozhodovat o věcech v „prípravnom konanie“.⁸²

Pokud však nedojde k aplikaci ani jednoho z výše označených institutů a státní zástupce podá na spolupracujícího obviněného obžalobu, lze pak aplikovat ustanovení § 39 odst. 2 písm. b) zákona č. 301/2005 Z. z., trestný zákon (dále „TrZ“). Soud tak na základě tohoto ustanovení může snížit trest odnětí svobody pod spodní hranici trestní sazby, pokud pachatel: „... významnou mierou prispel k objasneniu trestného činu spáchaného v prospech zločineckej

⁷⁷ V českém právním řádu se používá pojem státní zástupce.

⁷⁸ GAJDIČIAR, Vladimír. Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obvineného. In KOTÁSEK, Josef a kol. (ed.). *Dny práva 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1407.

⁷⁹ § 205 odst. 1 zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.

⁸⁰ § 206 zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.

⁸¹ § 205 odst. 3 zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.

⁸² Přípravné řízení dle české právní úpravy.

*skupiny alebo teroristickej skupiny alebo napomáhal zabrániť spáchaniu trestného činu, ktorý v prospech zločineckej skupiny alebo teroristickej skupiny iný pripravoval alebo sa o jeho spáchanie pokúsil tým, že oznámil jeho činnosť orgánom činným v trestnom konaní a poskytol im informácie, ktoré by inak nezískali, a tak im pomohol zabrániť alebo zmierniť následky trestného činu, zistiť alebo usvedčiť páchatel'ov alebo zabezpečiť dôkazy o trestnom čine v prospech usvedčenia zločineckej skupiny alebo teroristickej skupiny.*⁸³

Ač nás se Slovenskou republikou spojuje spoločná historie, úprava institutu spolupracujúciho obviněného se značně rozchází. Jediné, v čem spatřuji jistou podobnost, je dominantní postavení státního zástupce v obou právních úpravách. V české právní úpravě je zvláště na státním zástupci, zda obviněného za spolupracujícího označí, přičemž toto označení je pouze fakultativní, i když dojde k naplnění zákonných podmínek.⁸⁴ Ve slovenské právní úpravě pak státní zástupce buď vyjadřuje souhlas s dočasným odložením trestního stíhání, nebo podává návrh na zastavení či podmíněné zastavení trestního stíhání, přičemž v poslední řadě může sám přerušit trestní stíhání. Důležité je zohlednit fakt, že veškeré „benefity“ slovenské právní úpravy „obdrží“ spolupracující obviněný již v přípravném řízení, tudíž nedojde k projednání před soudem, kdežto u nás dojde k projednání před soudem a pouze soud může udělit některý z benefitů tohoto institutu.

Na závěr bych se rád pozastavil nad samotným ustanovením § 205 TP, jelikož nedokáži nalézt smysl a účel tohoto ustanovení. Jak jsem již zmiňoval v této kapitole, aplikací zmiňovaného ustanovení dojde k odložení zahájení trestního stíhání, nicméně jakmile je dosaženo potřebné spolupráce, tak dojde k zahájení trestního stíhání dle § 206 TP. Osobně se pozastavuji nad tím, jak by toto ustanovení mělo zajistit motivaci ke spolupráci při odhalování organizovaného zločinu, když ve výsledku zahájení trestního stíhání jako takové nastane. Neplýne z toho žádný benefit pro spolupracujícího obviněného, nijak to „nevylepší“ jeho postavení a ani ho to dostatečně nemotivuje. Toto ustanovení tak shledávám spíše jako „zatížení“ právního systému zbytečným „papírováním“.

Dále je zde taky k zamyšlení fakt, že slovní spojení „úkladná vražda“ se objevuje pouze v § 205 odst. 1 TP⁸⁵ a v § 228 odst. 1 TP⁸⁶. Z toho by tedy plynulo, že pokud spolupracující

⁸³ § 39 odst. 2 písm. b) zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon.

⁸⁴ Viz podkapitola 2.1.1 Trestní řád této diplomové práce.

⁸⁵ Dočasné odložení trestního stíhání.

⁸⁶ Přerušení trestního stíhání.

obviněný poskytne potřebné informace ve spojitosti s trestným činem „úkladná vražda“, může to vést pouze k aplikaci institutu přerušení trestního stíhání dle § 228 odst. 1 TP (nebereme-li v potaz dočasné odložení trestního stíhání, které ve finále nastane tak či tak).

Ať už se jedná o slovenskou právní úpravu nebo českou právní úpravu, netroufám si tvrdit, která je „lepší“ nebo „horší“. Lze však říci, že v rámci české právní úpravy se nevyskytuje podobně nelogický paragraf jako § 205 TP.

3.2 Spojené státy americké

Ryzí institut spolupracujícího obviněného bychom v rámci právní úpravy Spojených států amerických (z angl. *United States of America*; dále „USA“) našli jen těžko. Nutno podotknout, že anglosaský právní systém používá pojem korunní svědek. Nicméně jsou zde celkem tři instituty, které plní podobnou funkci, ať už zvlášť či dohromady jakožto náš institut spolupracujícího obviněného. Jedná se o „*cooperation agreements, plea bargaining, witness immunity*“. Nesmíme ovšem zapomenout také na tzv. „*witness security program*“ neboli česky program na ochranu svědků, který slouží k ukrytí korunních svědků.⁸⁷

3.2.1 Plea bargaining

USA měly největší počet vězňů na světě v roce 2018 a tento nechvalný „rekord“ drží do dnes. Zajímavostí je, že počet vězňů, kteří se dostanou před soud, je přesto velmi malý. Více než 90 % lidí totiž využije právě tzv. „plea bargaining“.^{88,89} Faktem zůstává, že nejvýhodnější je samozřejmě být shledán nevinným, ovšem z důvodu nevyzpytatelnosti rozhodnutí poroty je mnohem jednodušší se dohodnout se státním zástupcem.⁹⁰ Justiční systém vyloženě spoléhá na to, že většina případů bude vyřešena právě skrze tuto dohodu. Zredukování používání těchto

⁸⁷ KANDALCOVÁ, Alena. Institut spolupracujícího obviněného v komparativním pohledu. In FRYŠTÁK, Martin a kol. (ed.). *Dny práva 2016*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 81–82.

⁸⁸ Do českého jazyka bych zvolil překlad „dohoda o vině a trestu“.

⁸⁹ MALONE, Carlie. Plea Bargaining and Collateral Consequences: An Experimental Analysis. *Vanderbilt Law Review* [online]. 2020, roč. 73, č. 4, s. 1161–1208 [cit. 20. května 2024]. Dostupné z: <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3476&context=vlr>

⁹⁰ DEVERS, Lindsey. Plea and Charge Bargaining: Research Summary. *Bureau of Justice Assistance U. S.* [online]. 2011 [cit. 20. května 2024]. Dostupné z: <https://www.scribd.com/document/538684677/PleaBargainingResearchSummary-1>

dohod by totiž značně zatížilo systém hlavně po finanční stránce.⁹¹ Ovšem veřejnost a zejména oběti trestných činů jsou zcela opačného názoru a tímto institutem otevřeně pohrdají, když tvrdí, že dochází k porušení veřejného zájmu a zájmu společnosti na spravedlivé potrestání pachatelů trestných činů.⁹²

Právní systém USA zná dvě podoby této dohody. První je tzv. „charge bargaining“.⁹³ V praxi se jedná o dohodu mezi státním zástupcem a obviněným, která spočívá v doznání se k jednomu trestnému činu, pokud je obviněn z vícero trestných činů. Nebo bude obviněn pouze z jednoho trestného činu v případě, že vyjdou najevo další trestné činy, přičemž trest bude udělen za tento jeden trestný čin, tudíž nedochází ke sčítání trestů, jak je to v USA běžné.⁹⁴

Druhou podobou je tzv. „sentence bargaining“,⁹⁵ kdy dojde k přiznání k trestnému činu či činům, které obviněný spáchal, nicméně dohoda bude obsahovat například snížený trest odnětí svobody či podmíněné odsouzení s dohledem.⁹⁶

Motivem obviněného uzavřít tuto dohodu je jednoduše maximální možné snížení trestu. Státnímu zástupci zase jde o co nejrychlejší doznání, aby tím šetřil čas a peníze státu. Nicméně občas může být státní zástupce motivován k uzavření této dohody právě z důvodu získání informací či důkazů proti jinému obviněnému. Získání těchto důkazů je ztíženo nebo prakticky nemožné a lze je získat pouze ve spolupráci s obviněným prostřednictvím dohody. Pokud se naskytne tato příležitost a obviněný bude mít štěstí, může mu být prostřednictvím této dohody dokonce umožněno se vyhnout trestu úplně. Samozřejmě toto vyhnutí se trestu je individuální a vždy vše závisí na okolnostech daného případu a situace.⁹⁷

3.2.2 Cooperation agreements

Možná nejbližší ze všech předestřených institutů mají k tomu českému tzv. „cooperation agreements“ nebo shodně „agreement for cooperation“. Patří spíše pod vyšetřovací nástroj, neboť

⁹¹ MALONE, Carlie. Plea Bargaining and Collateral Consequences: An Experimental Analysis. *Vanderbilt Law Review* [online]. 2020, roč. 73, č. 4, s. 1161–1208 [cit. 20. května 2024]. Dostupné z: <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3476&context=vlr>

⁹² BEALL, George. Principles of Plea Bargaining. *Law eCommons* [online]. 2015, roč. 9, č. 1 [cit. 20. května 2024]. Dostupné z: <http://lawecommons.luc.edu/lucj/vol9/iss1/5>

⁹³ Dohoda o vině.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Dohoda o trestu.

⁹⁶ BEALL, George. Principles of Plea Bargaining. *Law eCommons* [online]. 2015, roč. 9, č. 1 [cit. 20. května 2024]. Dostupné z: <http://lawecommons.luc.edu/lucj/vol9/iss1/5>

⁹⁷ Tamtéž.

jejich hlavní náplní není usvědčit obviněného, nýbrž získat potřebné informace nebo důkazy proti jinému obviněnému. Tímto se také odlišují od „plea bargaining“, kde jde o to získat rychlejší doznání výměnou například za nižší trest.⁹⁸ Typicky se tak děje v rámci organizovaného zločinu, kdy prostřednictvím nejmenších článků organizace dochází k vystavení případu a usvědčení těch, kteří stojí v čele. Ovšem lze to využít i naopak, kdy tyto „velké ryby“ mohou posloužit k pochytní všech „menších ryb“. Rozkrýt organizovanou zločineckou skupinu a usvědčit šéfy těchto organizací je mnohdy opravdu „oříšek“, jelikož zásadně operují ze stínu a tahají za nitky, tudíž dokázat jim nějakou účast na trestných činech je bez spolupráce nižších článků organizace prakticky nemožné. Je potřeba zdůraznit, že tuto dohodu či status může přidělit či sjednat výhradně státní zástupce. Občas se stává, že obviněným toto slibují přímo policejní vyšetřovatelé, nicméně jim k tomuto chybí patřičné oprávnění.⁹⁹

S „cooperation agreements“ se spojuje i již zmiňovaný program na ochranu svědků.¹⁰⁰ Pro to, aby byl svědek umístěn do ochrany svědků, musí se jednat o svědka/obviněného, který vystupuje/svědčí například v případech organizovaného zločinu, v drogové trestné činnosti atp. Dále musí být podána žádost státním zástupcem o zařazení do programu a musí být vyplněn formulář, ve kterém jsou blíže popsány skutečnosti týkající se svědka. Musí zde být shrnuta jeho výpověď, přiloženy důkazy jeho spolupráce se státem, nebezpečí, které mu může hrozit, a uvedeny případné problémy spojené s jeho přesunem do nového místa pobytu.¹⁰¹

3.2.3 Witness immunity

Jako poslední z institutů zná právní řád USA tzv. „witness immunity“. Tento druh imunity je upraven v ustanoveních § 6001 až 6005 v oddílu/svazku 18 United States Code, části 5.¹⁰² Do jisté míry se podobá výše zmíněnému institutu „cooperation agreements“, z nichž obviněný vychází jakožto spolupracující obviněný,¹⁰³ nicméně „witness immunity“ má mnohem „lepší“

⁹⁸ HUGHES, Graham. Agreements for Cooperation in Criminal Cases. *Vanderbilt Law Review* [online]. 1992, roč. 45, č. 1 [cit. 20. května 2024]. Dostupné z: <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/vlr/vol45/iss1/1>

⁹⁹ STRANG, Robert R. Plea bargaining, Cooperation agreements and Immunity orders. In *Work Product of the 155th International Training Course*. United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, 2014, s. 32–35.

¹⁰⁰ KANDALCOVÁ, Alena. Institut spolupracujícího obviněného v komparativním pohledu. In FRYŠTÁK, Martin a kol. (ed.). *Dny práva 2016*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 83.

¹⁰¹ 9-21.100: Eligibility for the Witness Security Program. *U.S. Department of Justice* [online]. [cit. 22. května 2024]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/jm/jm-9-21000-witness-security#9-21.100>

¹⁰² 18 U. S. C. 6001-6005.

¹⁰³ Nejedná se o spolupracujícího obviněného ve smyslu české právní úpravy.

následek. Důležité je zmínit, že v případě „witness immunity“ se daná osoba nachází v pozici svědka události, v předchozích institutech je daná osoba již obviněná. Pokud svědek odmítne v určité věci vypovídat z důvodu sebeobviňování a odvolá se na pátý dodatek Ústavy USA, může mu být udělena imunita. Právní řád USA rozlišuje dva druhy imunit, a to: „transactional immunity“ a „use immunity“. První z nich znemožňuje trestní stíhání svědka pro jakýkoli trestný čin, který vzejde z jeho výpovědi. Druhý druh imunity nedovolí použití jeho výpovědi v momentě, kdy by bylo zahájeno pozdější trestní stíhání. Jednoduše řečeno, v případě druhé imunity nelze jeho doznání brát jako důkaz, ať už jako důkaz přímý či nepřímý. Tento institut se využívá zejména při dokazování korporátní kriminality, kdy svědci jsou mnohdy nuceni ke spáchání trestného činu svým nadřízeným.¹⁰⁴

3.2.4 Dílčí závěr k právní úpravě USA

Co se týče výše zmiňovaných institutů, i když se jedná o anglosaský právní systém, určitou podobu mezi instituty lze přesto spatřovat. „Plea bargaining“ bych přirovnal spíše k českému institutu „dohoda o vině a trestu“, jehož účelem je shodně získání přiznání pachatele a v podstatě rychlejší vyřešení situace. Jak jsem již zmínil výše, nejbliže k institutu spolupracujícího obviněného mají „cooperation agreements“, kde dochází ke zvýhodnění obviněného pro účely vystavení případu či získání prakticky jinak nemožných důkazů pro osvědčení jiných pachatelů, zejména tedy pachatelů organizovaného zločinu. Institut „witness immunity“ však v českém právním systému nemá obdobu. Lze však najít podobné prvky (velmi obrazně řečeno) například u „narovnání“ dle § 309 TŘ, kdy v případě neschválení narovnání pak doznání obviněného nelze použít jako důkaz dle § 314 TŘ.¹⁰⁵ Za samotnou obdobou institutu „witness immunity“ lze považovat institut korunního svědka, jenž měl být původně zaveden do české právní úpravy, nicméně tento institut představoval mimo jiné podstatný zásah do jedné ze základních zásad českého trestního práva.¹⁰⁶

¹⁰⁴ STRANG, Robert R. Plea bargaining, Cooperation agreements and Immunity orders. In *Work Product of the 155th International Training Course*. United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, 2014, s. 35–36.

¹⁰⁵ § 314 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád.

¹⁰⁶ Viz kapitola 2.3.1 Zásada legality této diplomové práce.

3.3 Itálie

Jako poslední zahraniční úpravu jsem zvolil právní úpravu Itálie, jelikož ji lze označit za jakousi „kolébku“ organizovaného zločinu. V Itálii se lze setkat s fenoménem zvaným mafie, což je obdoba organizované zločinecké skupiny, nicméně pojem „mafie“ lze chápat ne jenom jako organizovanou zločineckou skupinu, která se vyznačuje svou hierarchií, dělbou úkolů a „rodinnými pouty“,¹⁰⁷ ale i jako jakýsi „způsob bytí jednotlivce“. V toku času se pojem mafie a jeho chápání vyvíjelo. Nespočet psychologů se snažil o co nejpřesnější uchopení samotného fenoménu. Dokonce docházelo ke snaze pochopit tzv. „mafia thinking“, na základě čehož může dojít k samotnému rozlišování jednotlivých mafiánských skupin od sebe. Jednoduše řečeno, tento pojem zahrnoval jakýsi standard každé této „rodiny“, jak přemýšlí a co sleduje, čeho chce dosáhnout, jak předává toto své myšlení dalším generacím v rámci „mafiánské rodiny“ atp. U nechvalně známé sicilské Cosa Nostry lze tento pojem „mafia thinking“ chápat tak, že nejistota a strach z neúspěchu či nedodržení jejich mantry může vézt až k „vyloučení“ z rodiny. Také byl dáván důraz na silné rodinné vazby, které měly zaručit jedinci, který by byl jinak sám a napospas společnosti, potřebnou ochranu. Postupným rozvojem těchto mafiánských skupin došlo i k samotnému vývoji legislativy. Společnost vyžadovala ochranu před těmito organizacemi, které představují značný problém do dnešního dne.¹⁰⁸

Jak jsem již naznačil v předchozím odstavci, tak i samotná mafie se postupem času transformovala a adaptovala zároveň s italskou společností. Od původního zastrašování, šíření strachu a násilí přešla k více sofistikovaným způsobům, jak prosadit svůj vliv. Začala se soustředit spíše na vytváření konexí v různých ekonomických sektorech, dosazování vlastních lidí do výše postavených pozic a vytváření komplexních sítí uvnitř společnosti. Vzhledem k tomuto postupu došlo k vytvoření dvou institutů: „collaboratore di giustizia“ a „testimone di giustizia“. Oba tyto pojmy reprezentují účinné nástroje boje s organizovaným zločinem v Itálii. „Collaboratore di giustizia“ je v Itálii známé hlavně jako „pentito“ a má nejbližší k českému institutu spolupracujícího obviněného. Shodně s českým institutem se snaží rozkrýt organizovanou zločineckou skupinu zevnitř. Jedná se tedy o lidi, kteří jsou samotnými články

¹⁰⁷ Viz kapitola této diplomové práce 1.1 Právní úprava.

¹⁰⁸ WELSCHEN, Thomas. *Pentiti, dissociati e detenzione preventiva negli anni 70-80 [da Cap. 9 del libro 'Il Complesso Italiano' di Tom Welschen-versione pubblica]* [online]. 2020 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/341622488_Pentiti_dissociati_e_detenzione_preventiva_negli_anni_70-80_da_Cap_9_del_libro_'Il_Complesso_Italiano'_di_Tom_Welschen-versione_pubblica

mafie. Druhý institut – „testimone di giustizia“ naopak zahrnuje osoby, na které tyto skupiny vyvíjí tlak a jsou proto často svědky jejich zločinů.¹⁰⁹ Určitou podobu s tímto institutem spatřují v právní úpravě USA, a to konkrétně s institutem „witness immunity“. Oba tyto instituty se uplatňují u svědků, samozřejmě každý z nich za různých podmínek.

3.3.1 Collaboratore di giustizia

Jak již bylo řečeno, tento institut je známý hlavně pod pojmem „pentito“¹¹⁰ a lze jej přirovnat k českému spolupracujícímu obviněnému. Účelem obou těchto institutů je totiž získat jinak prakticky nemožné důkazy proti organizované zločinecké skupině a v tom nejlepším případě rozkrýt celou jejich činnost a dopadnout vedoucí osoby těchto uskupení. Nutno podotknout, že rozhodnutím pro spolupráci tyto osoby definitivně převrátí svůj dosavadní život a mnohdy musí rovněž zřehat veškeré rodinné vazby, ať už jde o vazby s manželkou, dětmi či ostatními příbuznými. Celá tato éra tzv. „pentitů“ odstartovala již v roce 1984, kdy se Tommaso Buscetta¹¹¹ rozhodl spolupracovat s prokurátorem¹¹² Giovannim Falconem, jenž se zabýval rozkrýváním činnosti nechvalně známé Cosa Nostry.¹¹³ Následovalo několik zákonů, které legalizovaly tyto „pentity“ jako jeden z účinných nástrojů boje proti organizovanému zločinu. Jednalo se o zákony č. 15/1980 a č. 82/1992, přičemž v poslední řadě byla provedena změna těchto zákonů prostřednictvím zákona č. 45/2001, který mimo jiné zavedl i druhý institut pro boj s organizovaným zločinem, tj. „testimone di giustizia“. Odlišení obou těchto institutů je přitom poměrně jednoduché. Zatímco osoba „pentita“ spáchala trestný čin v rámci organizované zločinecké skupiny nebo se na ní přímo účastní a nyní se snaží toto odčinit svou spoluprací se

¹⁰⁹ CANOPOLI, Elena. Il coraggio di opporsi Tutela e protezione nei confronti di chi denuncia la criminalità organizzata. *Centro Ricerca Sicurezza e Terrorismo* [online]. 2021 [cit. 14. června 2024]. Dostupné z: <https://www.dirittopenaleglobalizzazione.it/wp-content/uploads/2021/01/Canopoli.pdf>

¹¹⁰ Doslovný překlad „kající se“, tj. osoba kající se za své „hříchy“ vůči společnosti spočívající v účasti na organizované zločinecké skupině, která nyní spolupracuje se státním zástupcem, aby tím odčinila své hříchy.

¹¹¹ Jedná se spíše o prvního „moderního pentitu“, mezi úplně první „pentity“ lze řadit Melchiorreho Allegru z roku 1937.

TURATI, Filippo. *Società e Cultura* [online]. [cit. 14. června 2024]. Dostupné z: <https://flore.unifi.it/bitstream/2158/590501/1/tesi%20dottorato.pdf>

¹¹² Obdoba státního zástupce v České republice.

¹¹³ Mafie v Itálii.

státním zástupcem a dopadnout další členy, „testimone di giustizia“¹¹⁴ je osobou, která je v pozici svědka a sama žádný trestný čin nespáchala.¹¹⁵

V obecné rovině „pentito“:

- a) během lhůty 6 měsíců musí vypovědět vše, co ví ohledně organizované zločinecké skupiny, jejímž je členem. Tato lhůta začíná běžet v momentě dání souhlasu se spoluprací.
- b) nemůže těžit z benefitů pro tyto osoby, dokud není prokázáno, že poskytnuté informace jsou nové/dosud neznámé a jsou důležité pro vyšetřování.
- c) musí vykonat alespoň čtvrtinu uloženého trestu odnětí svobody.
- d) získává ochranu, která trvá, dokud nepomine nebezpečí nehledě na fázi trestního stíhání.¹¹⁶

Zákonem č. 45/2001 Sb. došlo ke zúžení trestných činů, u nichž lze aplikovat institut spolupracujícího obviněného. Tento institut lze aplikovat na trestné činy dle článku 416-bis, 600, 601, 602, 630 Penal Code,¹¹⁷ článku 74 nařízení č. 309/90 a 291 quarter nařízení č. 43/73.¹¹⁸

Po udělení statusu spolupracujícího obviněného může dojít k jeho úpravě či odnětí. Návrh pro úpravu či odnětí může vzejít buď od samotné osoby, která tento institut navrhla, nebo pokud je již osoba pod ochrannou v rámci programu na ochranu, může návrh podat Centrální ochranná služba nebo prefekt¹¹⁹.

Nicméně vždy musí po návrhu následovat důkladné šetření samotné osoby, zda dodržuje režim a své závazky a zda je stále v ohrožení ze strany organizované zločinecké skupiny. Italská právní úprava také zahrnuje automatické zrušení statusu spolupracujícího obviněného, pokud tato osoba:

- a) poruší svůj závazek tím, že odmítne podrobení se výslechu, podání dalšího svědectví, poskytnutí důkazů atd.,

¹¹⁴ Rozebráno v následující kapitole.

¹¹⁵ D'ALESSIO, Valeria. Il „pentito“ dissidio interiore tra onore, rispetto verso il clan e senso di giustizia. *Ius in itinere* [online]. 2017 [cit. 14. června 2024]. Dostupné z: <https://www.iusinitinere.it/pentito-dissidio-interiore-onore-rispetto-verso-clansenso-giustizia-4319>

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Italský trestní zákoník.

¹¹⁸ D'ALESSIO, Valeria. Il „pentito“ dissidio interiore tra onore, rispetto verso il clan e senso di giustizia. *Ius in itinere* [online]. 2017 [cit. 14. června 2024]. Dostupné z: <https://www.iusinitinere.it/pentito-dissidio-interiore-onore-rispetto-verso-clansenso-giustizia-4319>

¹¹⁹ Obdoba hejtmana v České republice.

- b) odmítne sepsání svého majetku (toto se nevztahuje na „testimone di giustizia“),
- c) spáchá trestný čin ve prospěch organizované zločinecké skupiny.¹²⁰

Ochrana

Co se týče poskytované ochrany těmto osobám, lze hovořit o tzv. „dvoustupňové ochraně“. Jednoduše řečeno, čím větší nebezpečí hrozí spolupracujícím obviněným, tím se aktivují důslednější ochranné prostředky. V rámci prvního stupně lze uplatnit například přestěhování do jiné obce/města. Pokud se jedná o osoby vykonávající trest, pak lze uvažovat o ochraně ve formě udělení samostatné cely či o umístění do specializovaného oddělení sloužícího právě pro tyto případy. Pokud tato opatření nepostačují, lze přejít k druhému stupni ochrany, jenž zahrnuje například změnu identity.¹²¹

Legge 26 luglio 1975, n. 354

V souvislosti s „pentity“ je třeba zmínit i zákon č. 354 z 26. července 1975, který upravuje konkrétně ve svém článku 41-bis možnosti výkonu trestu osob, které odmítly vypovídat v neprospěch organizovaných zločineckých skupin, tj. odmítli status „pentita“. V případech organizovaných zločineckých skupin může ministr spravedlnosti nařídit zvláštní výkon trestu odnětí svobody těmto osob.¹²² Vězni pak musí být umístěni do specializovaných věznic, které stojí mimo klasický vazební systém, a jsou hlídáni speciálními jednotkami, které jsou k tomu určeny. Patří k nim omezení:

- a) kontaktu s dalšími členy jejich organizace či nepřátelské organizace,
- b) návštěv pouze na jednu návštěvu měsíčně, a to pouze rodinnými příslušníky, z tohoto jsou výjimky posuzované případ od případu (posuzuje pak ředitel těchto věznic),
- c) předmětů, které může obdržet zvenčí (například peněz),
- d) v podobě oddělení od spoluvězňů (tzv. samotka),
- e) v podobě kontroly dopisů (dochází k cenzuře v dopisech, výjimkou jsou jen dopisy adresovány složkám, které působí v justici),

¹²⁰ D'ALESSIO, Valeria. Il „pentito“ dissidio interiore tra onore, rispetto verso il clan e senso di giustizia. *Ius in itinere* [online]. 2017 [cit. 14. června 2024]. Dostupné z: <https://www.iusinitinere.it/pentito-dissidio-interiore-onore-rispetto-verso-clansenso-giustizia-4319>

¹²¹ Více k možnostem ochrany v podkapitole 3.3.2 Testimone di giustizia.

¹²² Legge 26 luglio 1975, n. 354, 41-bis, odst. 1 a 2.

- f) času stráveného mimo celu, a to maximálně na dvě hodiny denně v maximálním počtu čtyř osob celkem. Dále jsou zavedena opatření, aby nedocházelo k výměně věcí, jídel, komunikaci mezi osobami rozdílných frakcí aj.^{123,124}

Dochází tedy k opravdu přísným podmínkám výkonu trestu odnětí svobody, konkrétně článek 41-bis předmětného zákona byl řešen i Evropským soudem pro lidská práva.¹²⁵

3.3.2 Testimone di giustizia

Tento institut lze do češtiny přeložit jako „svědek spravedlnosti“, jelikož česká právní úprava podobný pojem či institut nemá, budu proto pracovat s tímto pojmem. Tento institut byl zaveden do italské právní úpravy zákonem č. 45 z roku 2001 a poté doplněn zákonem č. 6 z roku 2018. Dle článku 2 zákona č. 6 ze dne 11. ledna 2018 se za svědka spravedlnosti dá považovat osoba, která/které:

- a) poskytne v rámci trestního řízení úplnou a pravdivou výpověď, která je relevantní pro momentální vyšetřování či soudní rozhodování,
- b) ohledně skutečností, o kterých podává výpověď, je v postavení osoby poškozené či svědka,
- c) není odsouzena v souvislosti s trestnou činností, vůči které vypovídá, popřípadě nečiní výpověď, aby získala pro sebe prospěch; tento institut nemůže být taktéž odňat jen na základě rodinných vztahů s osobami, které jsou obviněny v těchto souvislostech,
- d) nebyla trestně stíhána nebo odsouzena za trestnou činnost dle zákona „antimafia“, ani není uloženo předběžné opatření na základě téhož zákona,
- e) hrozí vážné nebezpečí z ohrožení na základě jejího svědectví a dosavadní kroky či ochrana úřadů je nedostačující (každý případ se hodnotí individuálně).¹²⁶

V článcích 5, 6, 7 téhož zákona je pak definována samotná pomoc těmto svědkům spravedlnosti. V článku 5 jsou vymezena jednotlivá ochranná opatření, která jsou poskytována. Jedná se specificky o:

- a) instalaci kamerového systému pro pozorování ve smyslu poskytnutí případně ochrany,
- b) instalaci různých technických zabezpečení pro obydlí, nemovitosti a další majetek,

¹²³ Míněno mezi různými mafiemi.

¹²⁴ Legge 26 luglio 1975, n. 354, 41-bis, 2-quater.

¹²⁵ Např. Case of Enea v. Italy, Case of Ganci v. Italy.

¹²⁶ Čl. 2 zákona č. 6 ze dne 11. ledna 2018.

- c) zaručení bezpečného pohybu v rámci města,
- d) přesun do chráněných míst či obydlí,
- e) zvláštní zacházení s dokumenty, hovory, textovými zprávami těchto osob,
- f) utajení některých dokumentů,
- g) změnu osobních údajů,
- h) případné další opatření nad rámec, pokud jsou tato nezbytně nutná k ochraně osob.¹²⁷

V rámci článku 6 předmětného zákona je obsažen podrobný výčet speciálních opatření, která se týkají hospodářského/ekonomického zajištění. Těmto osobám můžou být např. propláceny náklady, které jim vznikly v rámci uplatnění těchto opatření. Například jsou jim propláceny náklady na bydlení, zdravotní náklady, náhrada mzdy a jiné.¹²⁸

V poslední řadě v rámci článku 7 téhož zákona je pak obsažen výčet sociálně-pracovních opatření, která může stát poskytnout. Jedná se například o novou pracovní pozici, pomoc se socializací a hledáním práce po přestěhování do „chráněného místa“ dle článku 6 zákona č. 6 z roku 2018, podporu podniků ve vlastnictví těchto svědků a jiné.¹²⁹

Dle díkce článku 5 odstavec 1 písm. h) a článku 7 odstavec 1 písm. i) předmětného zákona se domnívám, že se jedná o demonstrativní výčet, jelikož se zde používá spojení „measure straordinarie eventualmente necessaria“, což lze chápat jako „další případná opatření“.

3.3.3 Dílčí závěr k italské právní úpravě

Účelem této kapitoly bylo přiblížení institutů, které upravuje italský právní systém a které slouží k potírání organizovaného zločinu. Jedná se o velmi obecné shrnutí, o němž se domnívám, že postačuje pro účely předkládané diplomové práce. Problematika spolupracujících obviněných a svědků spravedlnosti v italské právní úpravě je poměrně obsáhlá, proto jsem volil pouze základní definice a nastínění jednotlivých institutů. Jak již bylo zmíněno, podobnost s českým institutem spolupracujícího obviněného spatřuji zejména v institutu „collaboratore di giustizia“, který lze přeložit ve shodě s českým institutem. Oba uváděné instituty jsou vytvořeny pro účinnější rozkrývání organizovaných zločineckých skupin. Závěrem bych ještě doplnil benefity, které jsou poskytovány spolupracujícím obviněným v rámci italské právní úpravy. Lze jim udělit např. podmíněčné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, podmíněné zrušení zbytku trestu,

¹²⁷ Čl. 5 zákona č. 6 ze dne 11. ledna 2018.

¹²⁸ Tamtéž, čl. 6.

¹²⁹ Tamtéž, čl. 7.

domácí vězení aj. Udělení některého ze zmiňovaných benefitů samozřejmě podléhá velmi přísným pravidlům.¹³⁰ Je třeba zdůraznit, že spolupracující obviněný může obdržet i benefity, které jsou upraveny v rámci ochrany svědků, nicméně svědek spravedlnosti nemůže obdržet benefity, které se týkají snížení trestu odnětí svobody, jelikož nemá stejné postavení jako spolupracující obviněný.

Na závěr této podkapitoly bych rád doplnil, že v rámci Itálie se rozlišuje hned několik organizovaných zločineckých skupin neboli mafií. Figuruje zde sicilská mafie Cosa Nostra a v rámci Sicílie působí i mafie označovaná jako Stidda. Dále v Neapoli je známá mafie Camorra a na území Apulie působí mafie Sacra Corona Unita. Avšak je zde ještě jedna poměrně významná skupina, jíž je 'Ndrangheta s původním působištěm v Kalábrii.¹³¹ Ta se dnes považuje za patrně nejmocnější ze všech známých mafiánských skupin. Šíří svůj vliv po celém světě a je to taktéž jedna z posledních skupin,¹³² která si zakládá na opravdu původních hodnotách. Zdůrazňuje roli rodiny, krevního pouta, přičemž zrada těchto hodnot je pro ni naprosto nepřijatelná. A ze stejného důvodu má také nejmenší procentuální zastoupení „pentitů“ v Itálii.¹³³

¹³⁰ STAMPANONI BASSI, Guido. Profili processuali della disciplina sui cosiddetti “collaboratori di giustizia”. *Libera università maria ss. assunta* [online]. [cit. 10. června 2024]. Dostupné z: <https://www.giurispudenzapenale.com/wp-content/uploads/2013/09/tesi-collaboratori-giustizia.pdf>

¹³¹ Italské mafie, o kterých se nemluví. *ČT24* [online]. 7. srpna 2017 [cit. 14. června 2024]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/relax/italske-mafie-o-kterych-se-nemluvi-92555>

¹³² MARTINO, Paolo. Per la storia della 'ndranghita. *Dell'Università di Roma* [online]. 1988 [cit. 15. června 2024]. Dostupné z: <https://lumsa.it/sites/default/files/Per%20la%20storia.pdf>

¹³³ COLIMBERTI, Mariantonietta. Sono un pm da strada e non ho paura. *Arel la rivista* [online]. 2014, č. 11 [cit. 14. června 2024]. Dostupné z: <https://www.arel.it/wp-content/uploads/2014/11/Intervista-con-Alessandra-Dolci.pdf>, s. 38.

4 Ochrana spolupracujícího obviněného

Bohužel český právní řád neupravuje výslovnou ochranu spolupracujícího obviněného, nicméně od 1. července 2001 je účinný zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. „*Účelem tohoto zákona je poskytnutí ochrany a pomoci svědku a dalším osobám, kterým v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí.*“¹³⁴ Tento zákon se použije k ochraně svědka a jiných osob, pokud ochranu nelze zajistit jinak. Tímto se nejspíš odkazuje na ustanovení § 55 odst. 2 TŘ, kde se hovoří o tzv. utajeném svědkovi. Shodně „*pokud hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí, může orgán činný v trestním řízení učinit opatření k utajení totožnosti a podoby svědka a nezapiše jeho osobní údaje do spisu. Tyto údaje se pak vedou odděleně od trestního spisu a mohou s nimi pracovat pouze orgány činné v trestném řízení.*“¹³⁵ Popřípadě může připadat v potaz i krátkodobá ochrana osoby dle ustanovení § 50 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Touto krátkodobou ochranou se rozumí:

- a) „*fyzická ochrana,*
- b) *dočasná změna pobytu,*
- c) *použití zabezpečovací techniky, nebo*
- d) *poradensko-preventivní činnost*“.¹³⁶

Oba výše zmíněné zákony¹³⁷ v předmětných ustanoveních rovněž používají „*zvláštní způsob ochrany*“, čímž odkazují na již zmiňovaný zákon o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Ona zvláštní ochrana a pomoc je pak definována v ustanovení § 3 odst. 1 jako soubor opatření, která zahrnují:

- a) *osobní ochranu,*
- b) *přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí,*
- c) *zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby,*
- d) *prověřování dodržování podmínek poskytování zvláštní ochrany a pomoci*“.¹³⁸

¹³⁴ § 1 odst. 1 zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.

¹³⁵ § 55 odst. 2. zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád.

¹³⁶ § 50 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

¹³⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád a zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

¹³⁸ § 3 odst. 1 zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Tuto zvláštní ochranu a pomoc pak poskytuje Policie České republiky a Vězeňská služba České republiky, nicméně vězeňská služba může vykonávat pouze opatření dle písm. a) a c). Taktéž je zajištěna kooperace mezi policií a vězeňskou službou.¹³⁹

Ochrana dle tohoto zákona se uděluje ohroženým osobám, jimiž se rozumí osoby dle § 2 odst. 1 předmětného zákona. Čili osoba, která podala nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný, popřípadě jinak pomáhala nebo má pomoci podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení. Dále se považuje za osoby ohrožené i znalec a tlumočník, popřípadě i obhájce, který obviněného zastupoval a před kterým obviněný vypovídal.¹⁴⁰ V poslední řadě dané ustanovení dopadá i na osoby blízké. Tyto osoby pak musí se zvláštní ochranou souhlasit a ve finále musí návrh policie, soudce či státního zástupce schválit ministr vnitra dle ustanovení § 4 odst. 1 předmětného zákona.

S umístěním do této zvláštní ochrany souvisí i povinnosti, které osoba umístěná do této ochrany musí respektovat a dodržovat,¹⁴¹ jinak v nejhorším případě může dojít k odejmutí poskytování zvláštní ochrany.

Jak jsem již předestřel, tak ani v jednom z výše zmiňovaných zákonů se nepracuje výhradně se spolupracujícím obviněným, nicméně spolupracujícího obviněného lze zařadit do poskytování zvláštní ochrany dle § 2 odst. 1 zákona č. 137/2001 Sb., jelikož se jedná o obviněného, který vypovídal nebo má vypovídat, a ochranu lze poskytnout i jeho blízkým osobám.

¹³⁹ § 3 odst. 2 zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁰ Dle předchozí věty.

¹⁴¹ § 6 a § 7 zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Závěr

V závěru bych rád odpověděl na stanovené výzkumné otázky, které byly položeny v úvodu této diplomové práce. Spolupracující obviněný versus vybrané zásady trestního práva. Na první pohled je zřejmé, že spolupracující obviněný může představovat zásah do zásady legality. Nicméně po podrobnějším zkoumání lze vyvodit, že tento institut nepředstavuje zásah do této zásady, jelikož trestní stíhání jako takové bude zahájeno, tudíž je tímto splněna i povinnost státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví. Tím se tento institut mimo jiné odlišuje od korunního svědka, který měl být původně vtažen i do české právní úpravy. Zásada rovnosti zbraní není tímto institutem dotčena, ba naopak díky této zásadě je zajištěna možnost spolupracujícího obviněného znát právní posouzení označení, a to kdykoli během řízení, aby v případě odejmutí mohl upravit svůj postup v rámci obhajoby.

Co se týče využití institutu v praxi, došel jsem k následujícím závěrům. Lze spatřovat postupně vzrůstající tendenci tento institut využívat v praxi. Za průkopníka v širokém využívání institutu spolupracujícího obviněného lze označit Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem, jež tento institut v plné míře používá do dnes. Poslední novela předmětného institutu přinesla žádané změny, jmenovitě novou možnost označení za spolupracujícího obviněného, kterou již využilo Krajské státní zastupitelství v Brně celkem 5x, a tento nový způsob označení by mohl taktéž dále navýšit celkovou četnost využívání. Bohužel se mi v tomto ohledu podařilo získat pouze data z brněnského státního zastupitelství. Otázkou tedy zůstává, zda je tento nový způsob označení využíván také v rámci ostatních krajských státních zastupitelství. Zpočátku jsem taktéž zvažoval možnost obligatorního označení obviněného za spolupracujícího, pokud by tedy byly splněny všechny zákonné požadavky, jelikož se domnívám, že v tomto ohledu jsou podmínky nastaveny objektivně přísně, a proto by bylo možné o obligatorním označení uvažovat. Avšak nyní od této myšlenky ustupuji, zejména protože nelze takto „plošně“ dané označení udělit. Obligatorní udělení by znemožnilo posuzování jednotlivých okolností konkrétních případů, jakožto osoby obviněného, míru přispění k objasnění trestného činu aj.¹⁴² Odstavec 2 ustanovení § 178a TŘ by však zůstal nedotčen a státní zástupce by mohl i nadále navrhopvat upuštění od potrestání na základě splnění podmínek a fakultativního posouzení ostatních okolností. Důležité je však zdůraznit, že ať se jedná o odstavec 1 písm. c) nebo o odstavec 2 předmětného

¹⁴² Podrobněji k okolnostem, které jsou posuzovány § 178a odst. 1 písm. c) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

ustanovení, v obou případech jde o fakultativní výčet, což i zdůrazňuji v této své práci.¹⁴³ Obligatorní označení by dle mého názoru vedlo pouze k umělému navýšení četnosti použití předmětného institutu.

Co se týče srovnávání zahraničních úprav s českou úpravou, je možné spatřovat určité podobnosti s naším institutem v rámci mnou vybraných právních úprav jiných zemí. Se Slovenskou republikou je zde spatřována podobnost u dominantního postavení státního zástupce, konkrétně co se týče označení obviněných za spolupracující. Na druhou stranu slovenská právní úprava například stanovuje výčet, v jakých případech, respektive u jakých trestných činů lze toto označení použít,¹⁴⁴ kdežto česká právní úprava používá pouze generální vymezení „v řízení o zločinech“.¹⁴⁵ V rámci USA jsou upraveny celkem tři instituty, které lze považovat za nástroje pro boj s organizovaným zločinem.¹⁴⁶ I když se jedná o anglosaský systém, tak i přesto lze spatřit podobnost v rámci institutu „cooperation agreements“. Jejich účel je v obecné rovině podobný s naším institutem, tj. rozkrýt organizovanou zločineckou skupinu, usvědčit či vystavět případ vůči za normálních okolností „nedopadnutelným“ osobám ve vyšších pozicích těchto skupin, a to za příslibu příznivějšího trestu pro tyto spolupracující osoby. Druhý z těchto institutů pak představuje obdobu české „dohody o vině a trestu“ a třetí institut je jistou obdobou korunního svědka.¹⁴⁷ Italská právní úprava používá dva instituty, které slouží k rozkrývání organizovaných skupin. Konkrétně „collaboratore di giustizia“ má nejbližší českému institutu.¹⁴⁸

Každá z výše zmíněných úprav vykazuje určité podobnosti, v něčem se však odlišuje, nebo dokonce obsahuje vícero institutů k potírání organizovaného zločinu. Obecně si myslím, že inspirace zahraničními úpravami ve smyslu vylepšování dosavadně fungujících institutů do určité míry postrádá svůj smysl, jelikož co funguje například v Itálii, nemusí nutně fungovat také v rámci právního řádu České republiky. Bavíme-li se však o zavedení nových či o novelizování zastaralých zákonů, lze považovat inspiraci zahraničními úpravami za zcela adekvátní možnost. Konkrétně tím cílím na poněkud zastaralý zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Předmětný zákon v první řadě vůbec nepracuje s pojmem spolupracující obviněný, což lze odůvodnit faktem, že institut spolupracující obviněný

¹⁴³ Viz podkapitola 2.1.2 Trestní zákoník.

¹⁴⁴ Viz podkapitola 3.1 Slovenská republika.

¹⁴⁵ Viz § 178a odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹⁴⁶ Viz podkapitola 3.2 Spojené státy Americké.

¹⁴⁷ Viz podkapitola 3.2.4 Dílčí závěr k právní úpravě USA.

¹⁴⁸ Viz podkapitola 3.3.3 Dílčí závěr k italské právní úpravě.

nabyl účinnosti od 1. ledna 2010, tj. několik let po účinnosti zákona č. 137/2001 Sb. Poslední novela tohoto zákona však byla provedena v roce 2014, nicméně ani tak nebyl zaveden pojem institut spolupracujícího obviněného do citovaného zákona. Vezmeme-li v potaz fakt, že spolupracujícím obviněným může hrozit msta ze strany dalších účastníků organizované skupiny, vůči které jsou poskytovány informace, je třeba novelizovat celkovou ochranu, která má být těmto osobám poskytována. Tímto bychom se mohli inspirovat v italské právní úpravě, která má hned několik možností ochrany těchto osob. Například zavedení možnosti změny osobních údajů. Česká právní úprava prozatím zná pouze možnost utajení těchto údajů. Italská právní úprava pracuje se spoustou dalších možností poskytování ochrany.¹⁴⁹

Další možností ochrany je pak poskytování ochrany v rámci výkonu trestu odnětí svobody.¹⁵⁰ Vycházíme-li ze samotné dikce ustanovení §178a TŘ, lze předpokládat, že ve většině případů bude udělen trest spolupracujícímu obviněnému, nebylo by proto od věci zavést např. možnost uložení výkonu trestu v rámci věznice s ostrahou. Na základě momentální úpravy soud zpravidla nařídí výkon trestu odnětí svobody (ve spojení spáchání trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny) ve věznici se zvýšenou ostrahou.¹⁵¹ Docházelo by tedy k většímu vystavení spolupracujícího obviněného nebezpečí, které by mu hrozilo ze strany odsouzených osob, vůči kterým poskytl výpověď, což lze vyřešit právě obligatorním nařízením výkonu trestu odnětí svobody ve věznici s ostrahou. Vzhledem k tomu, že o „*zařazení odsouzeného do konkrétního základního typu věznice rozhoduje vždy soud*“,¹⁵² se mi toto doplnění jeví jako proveditelné.

U samotného stupně zabezpečení v rámci věznic s ostrahou bych v případě spolupracující osoby opět volil obligatorní nařízení výkonu trestu odnětí svobody, a to buď v nízkém stupni zabezpečení či středním stupni zabezpečení, přičemž toto rozhodnutí bych ponechal v rukou soudu.¹⁵³ Popřípadě lze uvažovat i o samostatné cele po vzoru italské právní úpravy.

Na úplný závěr si dovoluji zmínit zajímavou úvahu nad „zformalizováním“ celého postupu pro udělení označení spolupracujícího obviněného. V podkapitole 2.1.1 Trestní řád

¹⁴⁹ Viz podkapitola 3.3.2 Testimone di giustizia.

¹⁵⁰ Opět zákon č. 169/1999 Sb., zákon o výkonu trestu odnětí svobody, vůbec nepracuje s institutem spolupracující obviněný.

¹⁵¹ § 56 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁵² PŮRY, František. § 56 [Výkon trestu odnětí svobody]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1053, marg. č. 1.

¹⁵³ Momentálně zařazení do některého ze stupňů zabezpečení provádí Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky ve spolupráci s ředitelem věznice, ve které odsouzený nastoupil k výkonu trestu dle § 9 odst. 3 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

zmiňuji momentální nemožnost obrany v momentě, kdy státní zástupce obviněného neoznačí za spolupracujícího, jelikož o tomto není vydáváno žádné rozhodnutí. Momentální česká právní obec se dovolává možnosti vydání rozhodnutí, aby případný obviněný měl možnost podání stížnosti. V základní rovině se toto jeví jako správná úvaha, nicméně po bližším prozkoumání tomu nemusí tak vždy být. Existuje totiž názor, který vydání rozhodnutí rozporuje. Dle mého osobního stanoviska správně uvádí možné následky, které by mohly nastat. V první řadě by vydáním rozhodnutí o neudělení označení došlo k upozornění, že v daném řízení je snaha o toto udělení, což by zapříčinilo větší míru ohrožení osoby, která o toto označení usiluje. Dále by mohlo takovéto rozhodnutí vyvolat zbavování se dalších důkazů samotnými organizovanými skupinami a v neposlední řadě by pak sám obviněný zjistil, z jakého důvodu mu nebylo předmětné označení uděleno, načež by mohl upravit strategii své obhajoby nebo dokonce si vymyslet zcela nové skutečnosti jen proto, aby toto označení nakonec obdržel.¹⁵⁴

Ač jsem zpočátku zastával stejný názor ohledně zformalizování celého procesu, nyní musím od tohoto názoru ustoupit. Na jednu stranu chápu potřebu udělení obrany obviněnému, nicméně by to mohlo zapříčinit mnohem větší problémy, které by mohly vést v konečném důsledku až k nemožnosti zahájení trestního stíhání dalších účastníků na organizované zločinecké skupině.

¹⁵⁴ JECH, Kryštof. Výběr problematických aspektů institutu spolupracujícího obviněného v současném právním řádu České republiky I. *Trestněprávní revue*, 2023, č. 3, s. 135.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2017, 1412 s.

FIJNAUT, Cyrille, PAOLI, Letizia ed. *Organised Crime in Europe: Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond.* Dodrecht: Springer, 2004, 1074 s.

FRYŠTÁK, Marek. § 129 [Organizovaná zločinecká skupina]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník.* 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021.

GŘIVNA, Tomáš. § 145 [Stížnostní důvody]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníkový slovník.* 3., podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1481 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k...* Praha: Leges, 2010, 784 s.

KALVODOVÁ, Věra, ŠČERBA, Filip. § 39 [Stanovení druhu a výměry trestu]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník.* 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021.

PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. Korunní svědek. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníkový slovník.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

PÚRY, František. § 56 [Výkon trestu odnětí svobody]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023.

RŮŽIČKA, Miroslav. § 178a [Spolupracující obviněný]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář.* 7., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4720 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, 4968 s.

ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář.* Praha: C. H. Beck, 2020, 3376 s.

ŠČERBA, Filip. § 46 [Obecné ustanovení]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021.

Odborné články

BUDAYOVÁ, Lucie. Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 11, s. 33–36.

CEJP, Martin. Organizovaný zločin v České republice v mezinárodním kontextu. *Trestněprávní revue*, 2016, roč. 15, č. 4, s. 88–93.

COUFALOVÁ, Bronislava. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 82-85

GAJDIČIAR, Vladimír. Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obvineného. In KOTÁSEK, Josef a kol. (ed.). *Dny práva 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1407

JECH, Kryštof. Výběr problematických aspektů institutu spolupracujícího obviněného v současném právním řádu České republiky I. *Trestněprávní revue*, 2023, č. 3, 133–141.

KANDALCOVÁ, Alena. Institut spolupracujícího obviněného v komparativním pohledu. In FRYŠTÁK, Martin a kol. (ed.). *Dny práva 2016*. Brno: Masarykova univerzita, 2017.

MICHORA, Zdeněk. Expanzivní oportunita v kontextu rekodifikace trestního procesu a spolupracující obviněný. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 1, s. 1–7.

MICHORA, Zdeněk. Korunní svědek – minulost, současnost, budoucnost. In FRYŠTÁK, Martin a kol. (ed.). *Dny práva 2016*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 139–140.

SCHRAMHAUSER, Jan. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 1, s. 11–17.

STRANG, Robert R. Plea bargaining, Cooperation agreements and Immunity orders. In *Work Product of the 155th International Training Course*. United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, 2014.

ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. *Trestněprávní revue*, 2020, č. 4, s. 187–193.

Internetové zdroje

9-21.100: Eligibility for the Witness Security Program. *U.S. Department of Justice* [online]. [cit. 22. května 2024]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/jm/jm-9-21000-witness-security#9-21.100>

BARAVELLI, Andrea. *Il fascino discreto della necessità. La via italiana all'antiterrorismo penale (1975-1982)* [online]. [cit. 14. června 2024]. Dostupné z: https://sfera.unife.it/retrieve/e309ade3-1e89-3969-e053-3a05fe0a2c94/11392_2405262.baravelli.PRE.pdf

BEALL, George. Principles of Plea Bargaining. *Law eCommons* [online]. 2015, roč. 9, č. 1 [cit. 20. května 2024]. Dostupné z: <http://lawecommons.luc.edu/luclj/vol9/iss1/5>

Bezpečnostní hrozby. *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. Praha, 18. října 2021 [cit. 24. dubna 2024]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

BUDAYOVÁ, Lucie. Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení. *Bulletin advokacie* [online]. 4. ledna 2018 [cit. 10. dubna 2024]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/cetnost-vyuzivani-institutu-spolupracujiciho-obvineneho-a-navrh-y-k-jejimu-zvyseni>

CANOPOLI, Elena. Il coraggio di opporsi Tutela e protezione nei confronti di chi denuncia la criminalità organizzata. *Centro Ricerca Sicurezza e Terrorismo* [online]. 2021 [cit. 14. června 2024]. Dostupné z: <https://www.dirittopenaleglobalizzazione.it/wp-content/uploads/2021/01/Canopoli.pdf>

COLIMBERTI, Mariantonietta. Sono un pm da strada e non ho paura. *Arel la rivista* [online]. 2014, č. 11 [cit. 14. června 2024]. Dostupné z: <https://www.arel.it/wp-content/uploads/2014/11/Intervista-con-Alessandra-Dolci.pdf>

D'ALESSIO, Valeria. Il „pentito“ dissidio interiore tra onore, rispetto verso il clan e senso di giustizia. *Ius in itinere* [online]. 2017 [cit. 14. června 2024]. Dostupné z:

<https://www.iusinitinere.it/pentito-dissidio-interiore-onore-rispetto-verso-clansenso-giustizia-4319>

DEVERS, Lindsey. Plea and Charge Bargaining: Research Summary. *Bureau of Justice Assistance U. S.* [online]. 2011 [cit. 20. května 2024]. Dostupné z: <https://www.scribd.com/document/538684677/PleaBargainingResearchSummary-1>

HUGHES, Graham. Agreements for Cooperation in Criminal Cases. *Vanderbilt Law Review* [online]. 1992, roč. 45, č. 1 [cit. 20. května 2024]. Dostupné z: <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/vlr/vol45/iss1/1>

Italské mafie, o kterých se nemluví. *ČT24* [online]. 7. srpna 2017 [cit. 14. června 2024]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/relax/italske-mafie-o-kterych-se-nemluvi-92555>

Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023. *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. Praha, únor 2018 [cit. 23. dubna 2024]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-do-roku-2023.aspx>

MALONE, Carlie. Plea Bargaining and Collateral Consequences: An Experimental Analysis. *Vanderbilt Law Review* [online]. 2020, roč. 73, č. 4, s. 1161–1208 [cit. 20. května 2024]. Dostupné z: <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3476&context=vlr>

MARTINO, Paolo. Per la storia della 'ndranghita. *Dell'Università di Roma* [online]. 1988 [cit. 15. června 2024]. Dostupné z: <https://lumsa.it/sites/default/files/Per%20la%20storia.pdf>

TURATI, Filippo. *Società e Cultura* [online]. [cit. 14. června 2024]. Dostupné z: <https://flore.unifi.it/bitstream/2158/590501/1/tesi%20dottorato.pdf>

WELSCHEN, Thomas. *Pentiti, dissociati e detenzione preventiva negli anni 70-80 [da Cap. 9 del libro 'Il Complesso Italiano' di Tom Welschen-versione pubblica]* [online]. 2020 [cit. 12. června 2024]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/341622488_Pentiti_dissociati_e_detenzione_preventiva_negli_anni_70-80_da_Cap_9_del_libro_'Il_Complesso_Italiano'_di_Tom_Welschen-versione_pubblica

Judikatura

Case of Enea v. Italy, Case of Ganci v. Italy

ENEA v. ITALY Application no. 74912/01 ze dne 17. září 2009

GANCI v. ITALY Application no. 41576/98 ze dne 30. října 2003

Nález Ústavního soudu ze dne 31. října 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01

Nález Ústavního soudu ze dne 7. srpna 2018, sp. zn. II. ÚS 3525/16

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2018, sp. zn. 6 Tz 6/2018

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice ze dne 31. srpna 2021, sp. zn. 13 To 183/2021

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. dubna 2020, sp. zn. 7 Tdo 317/2020

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2014, sp. zn. 3 Tdo 684/2014-110

Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. března 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13

Právní předpisy a související akty

18 U. S. C. 6001-6005 (USA)

Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb.

Legge 26 luglio 1975, n. 354 (Itálie)

Penal Code (Itálie)

Rámcové rozhodnutí Rady 2008/841/SVV ze dne 24. října 2008

Sdělení č. 75/2013 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

Společná akce Rady 98/733/SVV přijatá dne 21. prosince 1998

Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon (Slovenská republika)

Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok (Slovenská republika)

Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 45/2001 (Itálie)

Zákon č. 6 ze dne 11. ledna 2018 (Itálie)

Ostatní

STAMPANONI BASSI, Guido. Profili processuali della disciplina sui cosiddetti “collaboratori di giustizia”. *Libera università maria ss. assunta* [online]. [cit. 10. června 2024]. Dostupné z: <https://www.giurisprudenzapenale.com/wp-content/uploads/2013/09/tesi-collaboratori-giustizia.pdf>

Seznam grafů

Graf 1: Četnost použití SO od 1. 1. 2018 do 31. 7. 2023	24
Graf 2: Trestné činy dle Hlav TZ	25
Graf 3: KSZ Ostrava.....	26
Graf 4: KSZ Ostrava – konkrétní trestné činy	27
Graf 5: KSZ Ostrava – Četnost SO od roku 2010 do roku 2015.....	28

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá institutem spolupracujícího obviněného, jenž je v českém právním řádu trestněprávním procesním nástrojem boje proti organizovanému zločinu, a zároveň srovnává jeho českou právní úpravu s vybranými úpravami zahraničními (tj. se Slovenskem, Spojenými státy americkými a Itálií). Cílem autora je přiblížit tento institut, zhodnotit ho, analyzovat a odpovědět na stanovené výzkumné otázky. Práce sestává z úvodu, čtyř samostatných kapitol a závěru. První kapitola se věnuje problematice organizovaného zločinu a boje proti němu. Druhá kapitola se zevrubně zabývá institutem spolupracujícího obviněného v úpravě českého trestního práva. Třetí kapitola pak blíže představuje zahraniční právní úpravy tohoto institutu a nabízí srovnání s českou úpravou. Čtvrtá kapitola rozebírá otázku ochrany spolupracujícího obviněného. V závěru je poukázáno na klady a zápory předmětného institutu, jsou předloženy vybrané návrhy na zlepšení jeho praktického fungování a zodpovězeny výzkumné otázky.

Klíčová slova: Spolupracující obviněný, trestný čin, trestná činnost, organizovaná skupina, organizovaný zločin, organizovaná zločinecká skupina

Abstract

The diploma thesis explores the concept of the cooperating accused within the framework of the Czech legal system, focusing on its role as a criminal procedural tool in combating organized crime. It also includes a comparative analysis with selected foreign jurisdictions, namely Slovakia, the United States of America, and Italy. The author's objectives are to describe, evaluate, analyse, and address specific research questions related to this legal institute. The thesis is structured into an introduction, four main chapters, and a conclusion. The first chapter discusses the nature of organized crime and strategies employed to fight it. The second chapter deals in detail with the legal framework and application of the cooperating accused within Czech criminal law. The third chapter presents the legal provisions regarding the cooperating accused in foreign countries, comparing them with Czech legislation. The fourth chapter examines the legal safeguards and protections afforded to cooperating accused individuals. The conclusion summarizes findings from the analysis, highlights the strengths and weaknesses of the cooperating accused institute, proposes improvements for its practical implementation, and provides answers to the research questions posed throughout the thesis.

Keywords: Cooperating accused, crime, criminal activity, organized group, organized crime group, organized crime